

UTJECAJ I RAZVOJ NAUTIČKOG TURIZMA U REPUBLICI HRVATSKOJ S POSEBNIM OSVRTOM NA RAZDOBLJE PANDEMIJE COVID-19

Breković, Karlo

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Karlovac University of Applied Sciences / Veleučilište u Karlovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:128:397265>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-25**

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Repository / Repozitorij:

[Repository of Karlovac University of Applied Sciences - Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Veleučilište u Karlovcu
Poslovni odjel
Stručni studij ugostiteljstva

Karlo Brleković

**Utjecaj i razvoj nautičkog turizma u Republici Hrvatskoj sa
posebnim osvrtom na razdoblje pandemije COVID-19**

Završni rad

Karlovac, rujan, 2022. godina

Karlo Brleković

**Utjecaj i razvoj nautičkog turizma u Republici Hrvatskoj sa
posebnim osvrtom na razdoblje pandemije COVID-19**

**Impact and development of nautical tourism in the Republic of
Croatia with special reference to the period of the COVID-19
pandemic**

Završni rad

Veleučilište u Karlovcu

Poslovni odjel

Stručni studij ugostiteljstva

Kolegij: Osnove specifičnih oblika turizma

Mentor: dr.sc. Mateja Petračić, viši predavač

Matični br. Studenta: 0618615099

Karlovac, rujan, 2022. godina

ZAHVALA

Zahvaljujem se prije svega svojoj mentorici dr. sc. Mateji Petračić na ukazanom povjerenju, strpljenju i stručnim savjetima tijekom procesa izrade ovoga rada.

Zahvaljujem se svojoj obitelji, posebice roditeljima na potpori i strpljenju kroz godine studiranja bez kojih ovo sve ne bi bilo moguće. Zahvaljujem se i svim prijateljima, kolegama i kolegicama kroz moje visokoškolsko obrazovanje na podršci i pruženoj pomoći, te na lijepim trenucima koje smo zajedno dijelili.

SAŽETAK

Nautički turizam u Hrvatskoj još uvijek je u počecima ispunjavanja svoga potencijala u usporedbi sa zemljama duže povijesti nautičkog turizma i same nautičko turističke ponude. Hrvatska svojim prirodnim i antropogenim resursima, razvedenom obalom, klimom te ostalim resursima ima izvrstan temelj za pozicioniranje visoko među elitom u pogledu nautičke ponude, ali još uvijek nije dovoljno konkurentna u aspektu kvalitete nautičke infrastrukture, odnosno luka nautičkog turizma. Turizam je jedna od glavnih gospodarskih grana hrvatske ekonomije, koji sudjeluje u proteklih par godina sa 15-20% u ukupnom BDP-u, što je izrazito velika brojka, a nautički turizam dio je cjelokupne turističke ponude. U završnom radu objašnjava se važnost razvoja, uloge i karakteristika nautičkog turizma, ponajviše sa ekonomskog aspekta te njegov utjecaj na gospodarstvo sa posebnim osvrtom na razdoblje pandemije COVID-19, putem statističkih pokazatelja koji daju uvid u ozbiljnost i posljedice koje donosi pandemija sa već spomenutog ekonomskog i društvenog stajališta.

Ključne riječi: nautički turizam, ekonomija, COVID-19

ABSTRACT

Nautical tourism in Croatia is still in the early stages of fulfilling its potential compared to countries with a long history of nautical tourism and the nautical tourism offer itself. With its natural and anthropogenic resources, indented coast, climate and other resources, Croatia has an excellent basis for positioning high among the elite in terms of nautical supply, but is still not competitive enough in terms of quality of nautical infrastructure and nautical tourism ports. Tourism is one of the main economic branches of the Croatian economy, which has participated in the past few years with 15-20% of total GDP, which is a very large number, and nautical tourism is part of the overall tourism offer. The final thesis explains the importance of development, role and characteristics of nautical tourism, mostly from the economic aspect and its impact on the economy with special reference to the COVID-19 pandemic period, through statistical indicators that provide insight into the severity and consequences of the pandemic, through economic and social view.

Key words; nautical tourism, economy, COVID-19

Sadržaj

1. UVOD.....	1
1.1. Predmet i cilj rada	1
1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja	1
1.3. Struktura rada.....	1
2. POJMOVNO ODREĐIVANJE NAUTIČKOG TURIZMA	2
2.1. Pojam nautičkog turizma	2
2.2. Podjela i vrste nautičkog turizma.....	3
2.2.1. <i>Prednosti geografskog položaja za nautički turizam.....</i>	<i>4</i>
3. RAZVOJ I ULOGA NAUTIČKOG TURIZMA U GOSPODARSTVU HRVATSKE.6	6
3.1. SWOT analiza nautičkog turizma	14
3.1.1. <i>Povijesni razvoj nautičkog turizma u Hrvatskoj.....</i>	<i>15</i>
3.2. Kapaciteti hrvatske nautičke turističke ponude i njihovo poslovanje.....	17
4. UČINCI PANDEMIJE BOLESTI COVID-19 NA DRUŠTVENO-EKONOMSKE POKAZATELJE NAUTIČKOG TURIZMA	21
4.1. Utjecaj COVID-19 na turističku sezonu 2020.	21
4.1.1. <i>Mjere i potpore za spas turističke sezone 2020.</i>	<i>24</i>
4.2. Statistički pokazatelji turističke sezone 2020. i 2021.	27
4.2.1. <i>Usporedba nautičkog turizma sa ostalim smještajnim kapacitetima za 2020. i 2021.....</i>	<i>33</i>
5. ZAKLJUČAK	37
POPIS LITERATURE	39
POPIS SLIKA	43
POPIS TABLICA.....	44
POPIS GRAFIKONA.....	45

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet ovog rada je razvoj nautičkog turizma i njegov utjecaj na gospodarstvo Republike Hrvatske sa osvrtom na razdoblje pandemije COVID-19. Cilj rada je prikazati i analizirati razvoj nautičkog turizma koristeći dostupne statističke podatke i usporediti turističke sezone prije i poslije pandemije, kako bi se prikazao razmjer negativnih učinaka na turizam i gospodarstvo.

1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja

Podaci su prikupljeni iz raznih stručnih literatura, znanstvenih časopisa i pouzdanih internetskih stranica. Metode koje su korištene prilikom pisanja rada su metoda kompilacije preuzimanjem podataka tuđih znanstvenoistraživačkih radova, deskriptivna metoda u procesu jednostavnog opisivanja predmeta, procesa ili pojava, metoda analize i sinteze, te „desk research“ metoda.

1.3. Struktura rada

Rad se sastoji od pet poglavlja koji su popraćeni popisom literature, grafikona, slika i tablica. U prvom poglavlju odnosno uvodu iznosi se predmet i cilj ovoga rada, metode koje su se koristile prilikom pisanja ovoga rada, zatim se u drugom poglavlju pojmovno odrađuje i definira sami nautički turizam i njegove vrste te njegov nastanak i skupini kojoj pripada u turizmu i prednostima geografskog položaja. U trećem poglavlju opisuje se utjecaj nautičkog turizma na hrvatsko gospodarstvo popraćen izrađenom SWOT analizom te razvoj i poslovanje nautičkih prihvatnih kapaciteta. U četvrtom poglavlju opisuju se učinci i posljedice pandemije COVID-19 na društveno-ekonomske pokazatelje, putem statističkih podataka koji prikazuju negativne učinke i trendove pojedinih segmenata nautičkog turizma i načina odnosno mjera kojima je Vlada Republike Hrvatske sa ostalim sudionicima nastojala ublažiti negativne učinke na turizam i ekonomiju te istodobno misleći na sigurnost zemlje. Zadnje poglavlje je zaključak koji je popraćen popisom literature, grafikona, slika i tablica.

2. POJMOVNO ODREĐIVANJE NAUTIČKOG TURIZMA

Prije samog određivanja pojma nautičkog turizma i uloge u gospodarstvu, potrebno je ponajprije definirati njegov nastanak i skupini kojoj pripada u turizmu. Turizam zbog svoje kompleksnosti ima velik broj podjela, jedna od njih su specifični oblici turizma kojoj nautički turizam pripada. Specifične oblike turizma kao strategiju diversifikacije turističke ponude možemo interpretirati kao oblike turizma koji se bazira na specifičnim afinitetima turista za aktivnostima i sadržajima u određenoj turističkoj destinaciji.¹

Tablica 1. Podjela specifičnih oblika turizma

Oblici turizma temeljeni na prirodnim resursima	Oblici turizma temeljeni na društvenim resursima	Ostali oblici turizma
<ul style="list-style-type: none">• Zdravstveni turizam• Nautički turizam• Sportski turizam• Ruralni turizam• Robinzonski turizam• Lovni turizam• Ribolovni turizam• Nudizam• itd.	<ul style="list-style-type: none">• Zdravstveni turizam• Sportski turizam• Kulturni turizam• Kongresni turizam• Urbani turizam• Vjerski turizam• Enogastronomski turizam• Povijesni turizam• itd.	<ul style="list-style-type: none">• Studijska putovanja• Shopping turizam• Poslovna putovanja• Povijesni turizam• Etnički turizam• Eskapizam• Politički turizam• Seksualni turizam• Virtualni turizam• itd.

Izvor: Kesar, O. Specifični oblici turizma kao nositelj održivog razvoja destinacije, u Bartoluci, M., Čavlek, N., i sur., Turizam i sport- razvojni aspekti, Školska knjiga, Zagreb, 2007. str. 52.

2.1. Pojam nautičkog turizma

Pod pojmom „nautički turizam“ u literaturi sve se više koriste srodni engleski pojmovi poput marine tourism, yachting tourism, sailing tourism i sl.² Nautički turizam može se interpretirati

¹ Bartoluci, M., Škorić, S., Andrijašević, M., S., i sur., Menadžment sportskog turizma i njegovih srodnih oblika, Narodne novine, Zagreb, 2021, str. 68

² Ibid, str. 165

kao multidisciplinarna djelatnost, odnosno može se sagledati sa više aspekata. Kao što se u samom pojmu *nautički turizam* može vidjeti da se radi o spoju dvije discipline, *nautika* kao djelatnost koja se odvija bilo gdje na vodenoj površini i da je vezana uz plovni objekt, a druga sastavnica *turizam* već je dobro poznat po svojem širokom spektru gospodarskih djelatnosti koje se sjedinjuju u turistički proizvod.³ Prema zakonu koji se odnosi na pružanje usluga u turizmu, nautički turizam stoga možemo objasniti kao boravak i plovidbu turista koji može biti u ulozi kao nautičar ili putnik na nekom od plovnih objekata poput jahta, brodica ili broda za osobne potrebe ili gospodarsku djelatnost, kao i boravak u lukama nautičkog turizma i nautičkom dijelu luka otvorenim za javni promet, radi odmora, rekreacije i krstarenja.⁴

2.2. Podjela i vrste nautičkog turizma

Osnovna podjela nautičkog turizma može se promatrati kroz menadžment u nautičkom turizmu u poslovnom smislu, a odvija se kroz:

- Luke nautičkog turizma
- Najam plovila (charter)
- Krstarenja (cruising)

Uloga menadžmenta u lukama nautičkog turizma provodi se u marini koja predstavlja jedinstvenu poslovno-organizacijsku cjelinu. Osnovna djelatnost **luka nautičkog turizma** (marina) jest organizacija prihvata plovila, smještaj plovila, servis i niz drugih djelatnosti.

Definicija luke nautičkog turizma prema “Pravilniku o kategorizaciji luke nautičkog turizma i razvrstavanju drugih objekata za pružanje usluga veza i smještaja plovnih objekata” (NN 120/2019). Prema tom pravilniku: “Luka nautičkog turizma i drugi objekti za pružanje usluga veza i smještaja plovnih objekata su poslovno funkcionalne cjeline u kojima pravna ili fizička osoba posluje i pruža turističke usluge u nautičkom turizmu te druge usluge za potrebe turista (trgovačke, ugostiteljske i dr.). Druge usluge za potrebe turista koje nisu propisane ovim Pravilnikom kao obvezni uvjeti mogu pružati i druge pravne i fizičke osobe sukladno posebnim propisima.”⁵

³ Luković, T., Gržetić, Z., Nautičko turističko tržište u teoriji i praksi Hrvatske i europskog dijela Mediterana, Split, 2007., str. 29

⁴ Zakon o pružanju usluga u turizmu, NN 130/17, 25/19, 98/19, 42/20.

⁵ Narodne novine, Pravilnik o kategorizaciji luke nautičkog turizma i razvrstavanju drugih objekata za pružanje usluga veza i smještaja plovnih objekata, br. 130/2017 i 25/2019, čl. 86

Najam plovila odnosno charter ima određena obilježja:⁶

- charter-flota stječe se kupovinom ili najmom plovnog objekta
- najam plovila može biti bez unaprijed konstatirane rute plovidbe, ili s konstatiranom rutom plovidbe
- plovnim objektom upravlja nautičar ili unajmljeni skiper kao stručna osoba za navigaciju i plovidbu i ostale aktivnosti na brodu.

Krstarenje ili „kružna“ putovanja organizirana su najčešće od strane turističkih agencija ili organizacija koje se bave takvom turističkom uslugom, odnosno kreiraju i bave se njihovim provođenjem. Organizacija se vrši prema različitim aktivnostima i programima i prema posebnom voznom redu. Putnici na kružnom putovanju ne moraju biti nautičari, najčešće su to turisti koji su kupili aranžmane preko turističkih agencija.⁷

2.2.1. Prednosti geografskog položaja za nautički turizam

Hrvatska svojim specifičnim geografskim oblikom koji nalikuje na potkovu, velik dio njenog kopnenog teritorija prostire se duž Jadranskog mora. Površina Jadranskog mora iznosi 138.595km² od kojih Hrvatskoj pripada 31.067 km² površine teritorijalnog mora. Za tako veliku površinu jedan od razloga je sigurno zaslužna razvedenost obale. Naime Hrvatska broji preko 1.100 otoka, hridi, grebena, te uvala, laguna i klifova. Razvedenost obale je upravo od posebne važnosti za razvoj nautičkog turizma te ekonomske valorizacije takvih prostora, jer generira raznovrsnost koja je ključ kvalitetne turističke ponude. Kako bi se istaknuo značaj razvedenosti, može se iskazati u brojkama, primjerice uzimajući u obzir dužinu kopnene obale i obale otoka, dužina jadranske obale iznosi 7.912km, a na hrvatsku obalu otpada visokih 74% (5.790km), koeficijent razvedenosti je 10,2 što Hrvatsku svrstava na drugo mjesto u Europi iza Norveške.⁸

⁶ Bartoluci, M., Škorić, S., Andrijašević, M., S., i sur., Menadžment sportskog turizma i njegovih srodnih oblika, Narodne novine, Zagreb, 2021, str. 171

⁷ Ibid.

⁸ Bilen, M.: Turizam i prostor, Veleučilište u Karlovcu, Karlovac, 2006., str. 51, str. 92, str. 131-132, str. 152, str. 165, str. 200

Slika 1. Razvedenost obale na primjeru Brijuna

Izvor: Wikiwand, https://www.wikiwand.com/sh/Popis_naseljenih_otoka_u_Hrvatskoj (27.01. 2022.), Internet, <https://apartmani-amela.com/places/brijuni/> , (27.01.2022.)

Na slici je prikazana razvedenost obale sa otocima koji su nastanjeni, sa primjerom NP Brijuni koji broji 14 otoka.

Prema reljefnim obilježjima obala je vrlo strma sa mnoštvom klifova, strmaca, stijena, itd., iza koje se uzdižu planinski lanci poput Velebita i Biokova koji nude prelijepi pogled. Kao jedan od atributa primorske hrvatske i motiva dolazaka nautičara zasigurno su područja koja pripadaju pod zaštitu prirodne cjeline: NP Mljet sa svojim prirodnim i antropogenim resursima, NP Kornati prepoznatljivi sa mnoštvom otoka, otočića i hridi, te visokih klifova i rijetke vegetacije, NP Brijuni kao otočna skupina sa autohtonom florom i faunom, zatim park prirode Telašćica koji se nalazi na Dugom otoku, prepoznatljiva po obali s klifovima i malom jezeru Mir i park prirode Lastovsko otočje.⁹

Slika 2. Klifovi u Konavlima i na Dugom otoku

Izvor:edutorij.e-skole.hr,<https://edutorij.e-skole.hr/share/proxy/alfresco-noauth/edutorij/api/proxy-guest/8de5eeca-7cac-47f9-9138-2dd8512db3f0/obala-tisuca-otoka.html>, (28.01.2022.)

Na slici su prikazani reljefni oblici klifa na Dugom otoku i Konavlima koji su idealan prikaz karakteristika hrvatske obale.

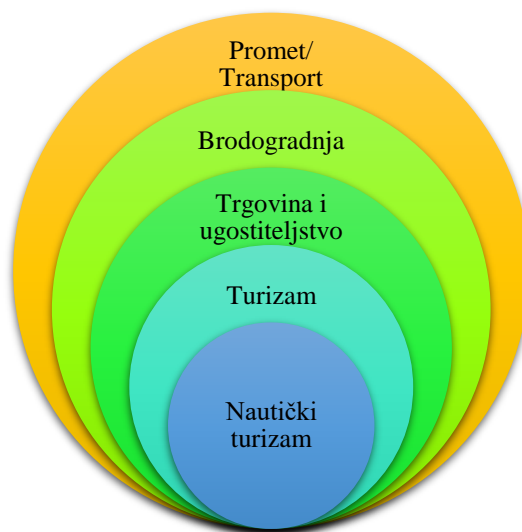
⁹ Bilen,M.: Turizam i prostor, Veleučilište u Karlovcu, Karlovac, 2006., str. 165

3. RAZVOJ I ULOGA NAUTIČKOG TURIZMA U GOSPODARSTVU HRVATSKE

Sagledavajući nautički i cjelokupni turizam u Hrvatskoj sa ekonomskog stajališta, Hrvatsko gospodarstvo uvelike ovisi o istom. Udio turističkog prometa u ukupnom BDP-u za 2021. godine iznosio je visokih 15,8% unatoč činjenici da su se još i prošle godine osjetile posljedice pandemije, uspoređujući sa rekordnom 2019. tada je iznosio 21% što pokazuje ovisnost ekonomije od turizma. Takav udio najčešće imaju manje razvijene zemlje i zemlje u tranziciji poput Malte i Cipra, uspoređujući se sa razvijenijim zemljama u Europi poput Italije i Francuske kojima udio turizam u BDP-u iznosi oko 2%. Iz te činjenice ovisnosti od turizma, može se zaključiti kako ulaganja u razvoj nautičkog turizma kao jedne grane turizma je smjer u kojem bi bilo ispravno intenzivnije i ozbiljnije krenuti. Nautički turizam djeluje multiplikativno, odnosno ima multiplikativan efekt na druge grane u ekonomiji, djeluje i na kvalitetu života lokalnog stanovništva, urbanizaciju manjih sredina, prostornog uređenja, itd. Nautički turizam djeluje direktno i indirektno na ukupno gospodarstvo i ekonomiju.

Neki od **direktnih** prihoda nautičkog turizma su: prihodi od plovnih objekata na stalnom ili tranzitnom vezu u lukama nautičkog turizma, prihodi od osiguranog veza u lukama za javni prijevoz, prihodi od održavanja i servisiranja plovnih objekata, prihodi usluga charter kompanija, prihodi od kruzera, registracije plovnih objekata, njihovo osiguranje, prihodi od koncesija i prodaja pogonskog goriva. **Indirektni** prihodi kao produkt potrošnje nautičara na destinaciji su poput konzumacije hrane i pića u lokalnim kafićima/restoranima, razgledavanje povijesnih lokaliteta, posjeti muzejima i drugim kulturnim ustanovama i snabdjevanjem nautičara sa namirnicama lokalnih tržnica, marketa, ribarnica i slično.

Grafikon 1. Utjecaj nautičkog turizma na druge ekonomske grane

Izvor: Izrada autora prema podacima, Ivanić, K., Perić Hadžić, A. & Mohović, Đ. (2018). Nautical Tourism: Generator of Croatian Economy Development. Pomorstvo, 32 (1), str. 59-66., <https://doi.org/10.31217/p.32.1.7>, (19.6.2022.)

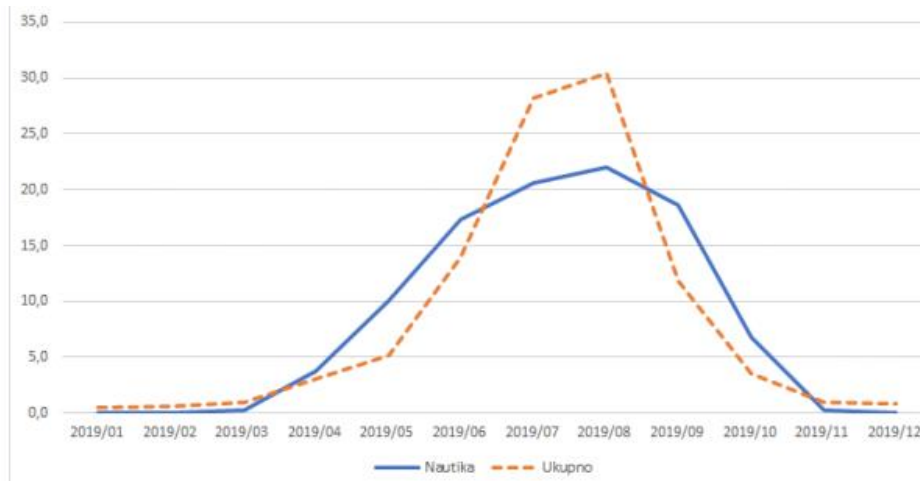
Grafikon prikazuje kako nautički turizam direktno utječe na turizam i indirektno utječe na trgovinu i ugostiteljstvo, brodogradnju i promet i transport kroz potrošnju i aktivnosti nautičara.

Tako se otvaraju brojne prilike i potencijal za razvoj lokalnih poduzetnika, brodogradilišta, otvaranjem novih radnih mjesta, itd. Na primjeru lokalnog manjeg brodogradilišta može djelovati stimulatивно stvaranjem novih prilika i ulaganja koje bi vodile ka unaprjeđenju proizvodnje i izgradnju direktno plovnih objekata za sudionike u nautičkom turizmu primjerice charter kompanija koje proširuju svoju flotu kao odgovor na povećanje potražnje u sektoru nautike koje bi se teoretski dogodilo, sve kao indirektni utjecaj razvoja.

Nautički turizam koji bi mogao imati 180-210 radnih dana godišnje ima potencijal utjecati na sezonalnost hrvatskog turizma, odnosno produžiti sezonu te tako i utjecati na zaposlenost. Prema podacima WTO-a (Svjetske turističke organizacije) iz 2016. godine prednosti razvoja iskazane su statističkim podacima industrije brodogradnje u Europi. Nautički turizam u Europi osigurava 234 tisuće radnih mjesta sa godišnjim prihodom od 28 milijardi eura, gdje 48 milijuna građana Europske unije sudjeluje na sportovima na vodi od kojih 36 milijuna kontinuirano sudjeluje na aktivnostima sa plovnim objektima. Najveći postotak turističkih

dolazaka od 50,2% realizira se na prostorima Europe što je izrazito velika turistička potražnja u kojoj bi Hrvatska mogla puno više sudjelovati i profitirati.¹⁰

Grafikon 2. Prikaz sezonalnosti nautičkog i ukupnog prometa prema noćenjima

Izvor: HTZ, <https://www.htz.hr/sites/default/files/2021-02/Nautički%20turizam%20Hrvatske%20-%20nautički%20charter%20-izdanje%202020.pdf>, (21.6.2022.)

Prema grafikonu vidljiva je sezonalnost turističkog kretanja kako u ukupnom prometu, pa tako i u sektoru nautike, vrhunac sezone za ukupan turistički promet i nautiku je u razdoblju od početka srpnja, pa sve do kraja kolovoza, što se tiče nautike od studenog do veljače gotovo da i nema turističkog kretanja odnosno nautičara. Za „stacionarne“ turiste u pred i posezoni ima naznaka manjeg turističkog prometa.

Neki od razloga zašto turizam u Hrvatskoj ima tako izraženi sezonalni karakter proizlazi iz zastarjelog tipa turizma odnosno turističke ponude u kojoj se većinom nudi „sunce i more“. Većina gastronomskog, zabavnog ili nekog drugog sadržaja izvan sezone nije u funkciji kako to nije slučaj u nekim drugim konkurentnim destinacijama. Razlog tomu jednim dijelom je činjenica kako u Hrvatskoj dominira obiteljski smještaj odnosno apartmani većinom bez nekog dodatnog sadržaja. Prema trenutnoj turističkoj potražnji hotelski smještaj je deficitaran koji ima daleko veći spektar ponude dodatnih sadržaja, koji bi privlačio određene skupine turista prema njihovoj platežnoj moći. Kako bi se smanjila i stekla povoljnija sezonalna distribucija potrebne su neke aktivnosti i strategije koje bi imale potencijal regulirati ili barem potaknuti

¹⁰ : Ivanić, K., Perić Hadžić, A. & Mohović, Đ. (2018). Nautical Tourism: Generator of Croatian Economy Development. Pomorstvo, 32 (1), str. 63., <https://doi.org/10.31217/p.32.1.7>, (21.6.2022.)

na put koji bi vodio prema tome smjeru kako hrvatski turizam ne bi više težio sigurnoj opciji masovnog turizma temeljenog na suncu i moru u vrhuncu sezone.¹¹

Kako je već ranije spomenuto da nautički turizam ima potencijal produljiti sezonu u prilog ide istraživanje instituta za turizam, gdje su uspoređeni podaci učestalosti dolaska u Hrvatsku „stacionarnih“ gostiju sa nautičarima.

Tablica 2. Usporedba učestalosti dolaska stacionarnih gosta i nautičara

	 Ukupno	 Čarter	 'Vlasnici'	 Stacionarni gosti (2017.)
	%	%	%	%
Prvi posjet	32	40	18	33
Drugi posjet	18	20	15	17
3 do 5 posjeta	23	22	26	23
6 i više posjeta	27	18	41	27

Izvor: Tomas Nautika Jahting 2017, <http://www.iztg.hr/UserFiles/file/novosti/2018/Tomas-Nautika-Jahting-2017-29-06-2018-prezentacija.pdf>, (28.6.2022.)

Uspoređujući strukturu dolaznosti stacionarnih turista i nautičara u obliku broja posjeta s obzirom na koncept ponude „sunca i mora“ koji je najzastupljeniji u hrvatskom turizmu, nautičari promatrajući razdoblje 2017. godine, što se tiče prvog posjeta, imaju gotovo jednak postotak prvog posjeta hrvatskoj od 32% (stacionarni turisti 33%). Uspoređujući čarteraše sa privatnim vlasnicima plovila trend je u principu suprotan, 40% čarteraša je u prvom posjetu u Hrvatskoj, dok privatni vlasnici plovila pripadaju „vjernoj“ skupini nautičara koji sa 41% sudjeluju sa šest ili više posjeta. Trend porasta udjela prvih posjeta nautičara promatran od 2012. godine do 2017. godine rastao je sa 11% na 32% što je izvrstan pokazatelj razvoja nautičkog turizma i utjecaja na gospodarstvo budući da su nautičari poznati po tome da troše više od stacionarnih turista.

¹¹ Analiza sezonalnosti turističkog prometa Hrvatske - izdanje 2020., <https://www.htz.hr/sites/default/files/2021-02/Analiza%20sezonalnosti%20turističkog%20prometa%20Hrvatske%20-%20izdanje%202020.pdf>

Tablica 3. Prosječni dnevni izdaci nautičara i stacionarnih turista**PROSJEČNI DNEVNI IZDACI NAUČARA NA PUTOVANJU/PLOVIDBI
PREMA VLASNIŠTVU PLOVILA (PO OSOBI, U EURIMA)**

Prosječni dnevni izdaci	Ukupno	Hrvatski čarter	Ostali oblici vlasništva*
Ukupno	126,18	182,54	75,06
Izdaci za plovilo	87,60	141,25	38,95
Izdaci za najam plovila	46,53	97,83	-
Izdaci za skipera (ukoliko nisu uključeni u najam)	4,70	9,23	0,59
Izdaci za vez plovila (ne uključujući izdatke za stalni vez)	11,90	12,00	11,80
Izdaci za gorivo	20,97	19,81	22,02
Izdaci za servisne usluge i ostali izdaci	3,51	2,38	4,54
Ostali izdaci tijekom plovidbe/boravka	38,58	41,29	36,11
Izdaci za smještaj na kopnu	1,38	2,11	0,72
Izdaci za ugostiteljske usluge	19,40	20,26	18,62
Izdaci za kupnju	12,58	13,26	11,97
Izdaci za kulturu, zabavu, sport, rekreaciju i izlete	3,78	4,15	3,44
Ostalo	1,44	1,52	1,36

PROSJEČNI DNEVNI IZDACI TURISTA U MJESTU BORAVKA

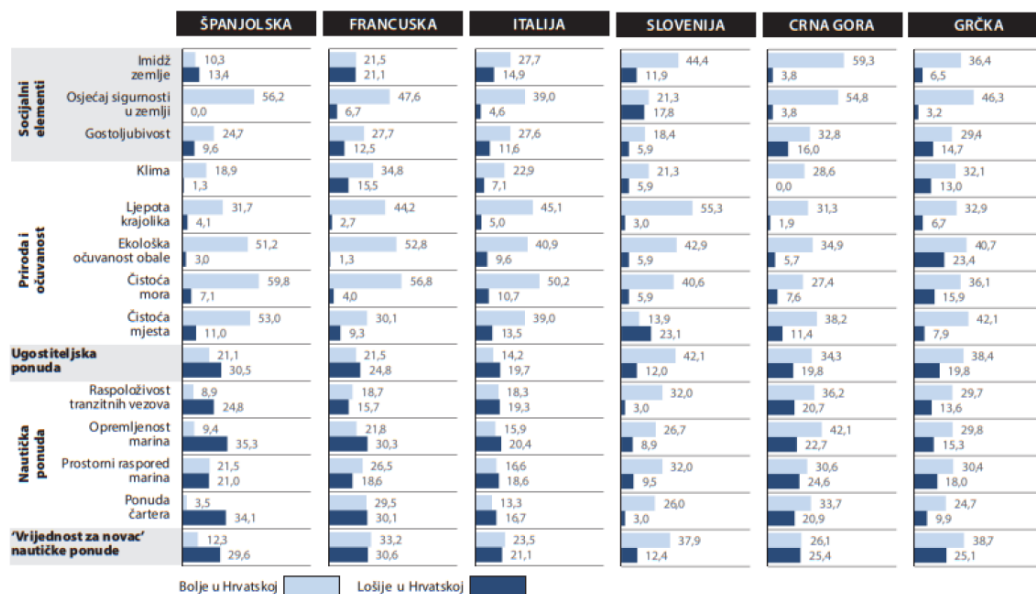
Usluge	€	%
UKUPNO	78,77	100,0
Smještaj	38,77	49,2
Hrana u restoranima i barovima	12,96	16,5
Trgovina	12,03	15,3
Kultura i zabava	2,72	3,4
Sport i rekreacija	3,05	3,9
Izleti	2,66	3,4
Lokalni prijevoz	4,70	6,0
Ostalo	1,89	2,4

Izvor: Hrvatska turistička zajednica, <https://www.htz.hr/sites/default/files/2019-07/Tomas-Ljeto-2017-Stavovi-i-potrosnja-turista-u-Hrvatskoj.pdf>, (30.6.2022.), Institut z turizam, <http://iztg.hr/UserFiles/File/Narudzbe/2017-Tomas-nautika-JAHTING.pdf>, (30.6.2022.)

Kada se usporede prosječni dnevni izdaci čarteraša, nautičara iz skupine „ostali oblici vlasništva“ i stacionarnih turista može se zaključiti kako u prosjeku najviše troše čarteraši u dnevnom iznosu od 182,54 eura, a ostali nautičari približno isto u odnosu na stacionarne turiste. Ostali nautičari troše dnevno 75,06 eura, dok stacionarni turisti troše 78,77 eura. Čarteraši najveći iznos troše na izdatke za plovilo približno 80% dnevnih izdataka, najviše na sami najam plovila, ostalih 20% izdvajaju na troškove tijekom plovidbe odnosno boravka poput smještaja na kopnu, ugostiteljskih usluga, kulturu i sport, itd. Nautičari iz skupine „ostali oblici vlasništva“ izuzevši izdatke za najam plovila i skipera za koje čarteraši izdvajaju najveći iznos troše približno isto na ostale vrste izdataka poput veza za plovilo, pogonskog goriva, izdataka za ugostiteljske usluge, kulturu, rekreaciju i sport. Stacionarni turisti troše približno kao i nautičari koji imaju plovilo u osobnom vlasništvu/suvlasništvu, vlasništvu prijatelja ili inozemnom čarteru u dnevnom izdatku u iznosu od 78,77 eura, gdje polovica iznosa odlazi na smještaj u mjestu boravka, a na ostale troškove u destinaciji prilikom boravka izdvajaju nešto više od nautičara i čarteraša.

Nautičari iz svih skupina na putovanju/plovidbi izdvajaju u prosjeku 1.486 eura od čega na izdatke za plovilo ide 914 eura, na ostale izdatke tijekom plovidbe 403 eura i 169 eura za troškove prijevoza do polazne luke, prateći trend porasta u periodu od 2012. godine do 2017. godine evidentiran je porast od 17% na sve vrste izdataka.¹² Kod stacionarnih turista trend porasta u dnevnim izdacima u gledanom razdoblju od 2014. godine do 2017. godine iznosio je 19%.¹³ Iz prikazanih podataka o izdacima nautičara može se primijetiti kako imaju velik utjecaj na druge grane ekonomije, te 56% nautičara imaju mjesečna primanja kućanstava većih od 3.500 eura, dok radi usporedbe samo 24% turista koji nisu korisnici nautičkog proizvoda, a posjećuju Hrvatsku radi odmora, pripadaju toj skupini prihoda kućanstava.¹⁴

Tablica 4. Usporedba i ocjena elemenata ponude sa konkurentskim zemljama u postotcima

Izvor: Institut za turizam, <http://iztztg.hr/UserFiles/File/Narudzbe/2017-Tomas-nautika-JAHTING.pdf>, (1.7.2022)

Tablica prikazuje usporedbu Hrvatske, odnosno 14 elemenata ponude podijeljene u pet skupina. Prva skupina su „socijalni elementi“, druga skupina „priroda i očuvanost“, treća skupina „ugostiteljska ponuda“, četvrta skupina „nautička ponuda“ i peta skupina „vrijednost za novac nautičke ponude“. Ispitanici su ocijenili gotovo svaki element boljim u Hrvatskoj u usporedbi sa nama konkurentnim zemljama iz skupine socijalnih elemenata i prirodne očuvanosti. Najizraženija prednost bili su osjećaj sigurnosti u zemlji, gostoljubivost, čistoća

¹² Institut za turizam, <http://iztztg.hr/UserFiles/File/Narudzbe/2017-Tomas-nautika-JAHTING.pdf>, (30.6.2022.)

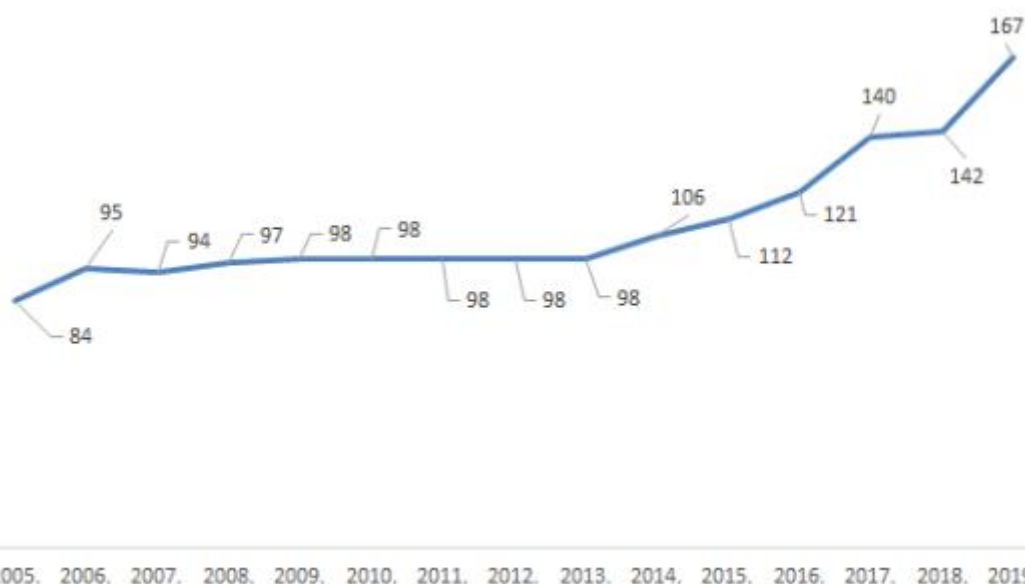
¹³ Hrvatska turistička zajednica, <https://www.htz.hr/sites/default/files/2019-07/Tomas-Ljeto-2017-Stavovi>, (30.6.2022.)

¹⁴ Hrvatska turistička zajednica, <https://www.htz.hr/sites/default/files/2021-02/Nautički%20turizam%20Hrvatske%20-%20nautički%20charter%20-izdanje%202020.pdf>, (1.7.2022.)

mora, ekološka očuvanost obale i ljepota krajolika. Lošiji od konkurencije ocijenjeni su ugostiteljska ponuda i infrastrukturni elementi nautičke ponude, ali što se tiče sveukupnog doživljaja i vrijednosti za novac, Hrvatska je bolja od svih promatranih konkurentnih zemalja osim Španjolske. Kada se usporede glavni konkurenti Hrvatska je bolja od Francuske u 11/14 elemenata, sa Italijom 9/14 i od Španjolske u 8/14 elemenata što je za malu zemlju poput Hrvatske izrazito dobar rezultat, ali preostaje potreba za unaprjeđenjem ugostiteljske ponude i infrastrukture nautičke ponude koja nam je najslabija karika među mišljenjima nautičara.

Kako su luke nautičkog turizma jedan od najvažnijih dijelova nautičke turističke ponude i prema već spomenutim mišljenjima nautičara najslabija točka, zadnjih nekoliko godina se ubrzano razvija i ulaže se dalje u nautičku infrastrukturu sa ciljem poboljšanja uvjeta i kvalitete ponude.

Grafikon 3. Porast broja luka u nautičkom turizmu Hrvatske

2005. 2006. 2007. 2008. 2009. 2010. 2011. 2012. 2013. 2014. 2015. 2016. 2017. 2018. 2019.

Izvor: HTZ, <https://www.htz.hr/sites/default/files/2021-02/Nautički%20turizam%20Hrvatske%20-%20nautički%20charter%20-izdanje%202020.pdf>, (1.7.2022.)

U gledanom razdoblju na grafikonu može se vidjeti kako je jedan period ulaganja u novu infrastrukturu odnosno u izgradnju luka u stagnaciji, zatim zadnjih nekoliko godina u naglom porastu. Povećana potražnja i veličina tržišta nautičkog turizma rezultirali su ozbiljnijim ulaganjem i povećanjem prihvatnih kapaciteta. U relativno kratkom razdoblju broj luka nautičkog turizma porastao je od 2014. godine do 2019. godine sa 98 na 167 luka. Ta brojka se do 2021. godine još povećala na 206 luka nautičkog turizma sa 18. 942 vezova prema

dostupnim podacima državnog zavoda za statistiku.¹⁵ Za sezonu 2021. u lukama nautičkog turizma prosječna popunjenost kapaciteta vezova iznosila je 62,9%. Broj plovila u tranzitu iznosio je 210 071 plovilo što je u usporedbi sa sezonom 2020. godine koja je bila zahvaćena epidemiološkim mjerama uzrokovanim pandemijom COVID-19 porast od 72,8% i ostvarenim prihodom u najvećem dijelu od iznajmljivanja vezova od 946 milijuna kuna koji je rezultirao porastom od 16,5% koji su zapravo izravni pokazatelji brzine kojom se nautički turizam može oporaviti.¹⁶

Kao jedan od primjera razvoja i velike potražnje koji mogu imati i negativne utjecaje na lokalno stanovništvo i samu destinaciju može se prikazati primjerom kruzing turizma koji je dio nautičke turističke ponude i samog nautičkog turizma na primjeru grada Dubrovnika. Grad Dubrovnik je top destinacija za kruzing na Mediteranu, ali i u svijetu. Zbog velikog broja pristanka kruzera i samog broja turista sa kruzera koji posjećuju staru gradsku jezgru Dubrovnika, UNESCO-ovi stručnjaci razmišljali su da ga proglase ugroženom kulturnom baštinom. Prema dostupnim podacima lučke uprave Dubrovnik u razdoblju od 2011.-2019. godine u prosjeku Dubrovnik je posjetilo između 700 do 800 tisuća putnika sa kruzera.¹⁷ Grad Dubrovnik smislio je projekt koji bi vodio prema održivijem razvoju grada pod nazivom „Respect the city“ koji bi trebao svojim akcijskim planom smanjiti negativne utjecaje „overtourisma“. U projekt su uključeni brojni dionici, kao jedan dionik koji je najvažniji za kruzing turizam izdvojena je suradnja sa CLIA-om (krovna kruzerska organizacija) sa kojom grad dogovara kvalitetniji i bolji raspored ticanja brodova kojim bi se ograničio broj putnika s kruzera na 8.000 po danu. Još jedna od niza mjera je i ograničavanje uplovljavanja broja kruzera koji se uvodi novim načinom sustava rezervacija prema kojem se putem rezervacija dopušta dva velika broda u luci i jedan ispred stare gradske jezgre dnevno.¹⁸ Kruzери slove za jedne od najvećih zagađivača koji prvenstveno svoje otpadne vode toksičnog sastava za floru i faunu izbacuju direktno u more, putnici na kruzерима akumuliraju ogromnu količinu krutog otpada, te zagađenje zraka od ispušnih plinova koja smanjuje kvalitetu zraka. Tako je zbog ogromnih gužvi u staroj jezgri grada sve manje domaćeg stanovništva koji zbog buke, gužvi i rasta cijena zbog velikog interesa turista i ekonomske valorizacije tog resursa sve manje, te se gubi identitet lokalnog stanovništva koji je jedan od motiva dolazaka turista koji žele vidjeti

¹⁵ Državni zavod za statistiku, <https://podaci.dzs.hr/2021/hr/10192>, (1.7.2022.)

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Lučka uprava Dubrovnik, <https://www.portdubrovnik.hr/statistika/>, (1.7.2022.)

¹⁸ Grad Dubrovnik, <https://www.dubrovnik.hr/vijesti/zamjenica-tesic-predstavila-projekt-postujmo-grad-na-konferenciji-instituta-za-turizam-13333>, (1.7.2022.)

kako ljudi na toj destinaciji žive, kakva je kultura „malog običnog čovjeka“. Smanjuje se kvaliteta i doživljaj ostalih turista u hotelskom ili privatnom smještaju.

3.1. SWOT analiza nautičkog turizma

SNAGE	SLABOSTI
• Razvedenost obale • Atraktivni biotropni resursi • Atraktivni antropološki resursi • Gostoljubivost osoblja i lokalnog stanovništva • Sigurnost prilikom plovidbe • Prometna povezanost do polazne luke • Čistoća mora • Ekološka očuvanost obale • Raspoloživa nautička infrastruktura • Prednost geografskog položaja • Gastronomska ponuda • Najveća čarter flota na svijetu • Povoljna klimatska obilježja	• Sezonalnost nautičkog turizma • Deficit ukupnog broja vezova • Nedostatna ponuda dodatnog sadržaja u marinama • Nezadovoljstvo nautičara ponudom zabave i sportskog sadržaja • Slaba informiranost nautičara o aplikaciji nIS (Nautički informacijski sustav) • Slaba informiranost o pravilima ponašanja na ugroženim staništima i životinjskim vrstama • Nedostatna komunalna infrastruktura • Neadekvatno zbrinjavanje otpada • Slaba implementacija strategije razvoja nautičkog turizma • Nedovoljna promocija
PRILIKE	PRIJETNJE
• Sve veća popularnost nautičkog turizma u svijetu • Unaprjeđenje sustava informiranja nautičara • Kvalitetnija marketinška strategija • Proširenje postojeće nautičke infrastrukture • Pogodni uvjeti za bolju sezonalnu distribuciju • Sve veća prepoznatljivost Hrvatske (sportski uspjesi u svijetu) • Razvoj ostale turističke ponude	• Devastiranje obale • Neodgovarajuća zakonska i planska regulativa • Globalno zatopljenje (porast razine mora) • Razvoj konkurentnih zemalja na Mediteranu • Neozbiljnost shvaćanja potrebe za održivim razvojem turizma

Izvor: Obrada autora

SWOT analizom došlo je do zaključka kako nautički turizam ima izrazite prednosti koje ovu vrstu turizma mogu svrstati kao jedan od najboljih i najkonkurentnijih turističkih proizvoda u sveukupnoj ponudi hrvatskog turizma. Prema slabostima i prilikama nautički turizam ima još puno prostora u kojem mora djelovati u povećanju kvalitete ponude i pravovremeno reagirati

na prijetnje kako bi ostali konkurentniji i okrenuti se prema održivijem razvoju turizma radi očuvanja najveće prednosti, a to su prirodne ljepote naših prostora.

3.1.1. Povijesni razvoj nautičkog turizma u Hrvatskoj

Nautički turizam kao jedan od novijih oblika turističke djelatnosti počeo se razvijati u 19. stoljeću. Pojam marina koji je danas moglo bi se reći i simbol za nautički turizam, za objekte nautičkog turizma i sve što mu pripada, upotrijebljen je u New Yorku 1928. godine od strane Udruženja konstruktora brodova.

Hrvatska svojim geografskim položajem i samim geomorfološkim, hidrografskim, prirodnim i antropogenim resursima, sa pogodnim klimatskim uvjetima pripada zemljama visokog potencijala, gotovo je nezamislivo da su sve te prednosti mogle dovesti do bilo kojeg drugog ishoda osim puta ka razvoju nautičkog turizma.

U počecima razvoja nautike na prostoru današnje Hrvatske u drugoj polovici 19. stoljeća prvo je počeo rasti interes za rekreativnu plovidbu, što je dovelo do gradnje i korištenje jahti i jedrilica na Jadranu te su se počeli osnivati i jedriličarski klubovi. U Riječkome tehničkom zavodu 1871. godine izgrađen je prvi parobrod odnosno prva mala drvena jahta pod imenom Union, a samo godinu kasnije luksuzna jahta Nixe. U razdoblju od 1900. do 1916. godine počinje sve veća proizvodnja te je na Malom Lošinj u brodogradilištu sagrađeno 22 jahte.¹⁹

Prvo krstarenje iz zabave i rekreacije Jadranom izvela je skupina hrvatskih prirodoslovaca 1893. godine brodom pod imenom Zvonimir koja je prvenstveno izgrađena pod imenom Feu follet za vlasnika iz Francuske.²⁰

Konkretniji razvoj koji je vodio do nautičkog turizma kakvog danas poznajemo počeo je u razdoblju 60-ih godina prošlog stoljeća kada je 1965. godine potpisan prvi ugovor o čuvanju i održavanju brodica. Inozemni nautičari početkom 1980.-ih kada je dozvoljeno uplovljavanje stranim jahtama na prostor Hrvatske koja je tada bila u sklopu Jugoslavije potiču razvoj dolaskom sa svojim plovilima i stvaranjem potražnje, u manje luke u turističkim odredištima koje su imale tada nezadovoljavajuće uvjete koje priliče destinacijama tada razvijenijih konkurentnih zemalja i samog nautičkog turizma.²¹ To je potaklo snažniji razvoj koji je doveo do osnivanja ACY-a 1. srpnja 1983. tadašnjeg Adriatic Club Yugoslavia Brijuni, koji 24. lipnja

¹⁹ Hrvatska tehnička enciklopedija, <https://tehnika.lzmk.hr/nauticki-turizam/> (10.5.2022.)

²⁰ Ibid.

²¹ Bartoluci, M., Škorić, S., Andrijašević, M., S., i sur., Menadžment sportskog turizma i njegovih srodnih oblika, Narodne novine, Zagreb, 2021, str.173

1994. godine postaje Adriatic Croatia Internacional Club skraćeno ACI. Tako 1984. i 1985. godine počinje izgradnja 16 novih luka nautičkog turizma odnosno marina i to: Trogir, Umag, Vodice, Pula, Palmižana, Rovinj, Supetarska Draga, Žut, Vrboska, Rab, Jezera, Skradin, Split, Milna, Piškera i Pomer. Njihovom izgradnjom 1986. godine započela je turistička sezona sa osnovnim uslugama u nautičkom turizmu koje su osim nautičkih uključivale i ugostiteljske, trgovačke i tehničke sadržaje.²² Luke nautičkog turizma i sami nautički turizam su se tako postepeno i stabilno razvijali odnosno gradili sve do početka Domovinskoga rata 1991. godine koji je očekivano turizam općenito stavio u drugi plan. Nastankom hrvatske države dolazi do prijelaza iz socijalističkog sustava u kapitalistički sustav, takav prijelaz dovodi do privatizacije koja u svojoj teoriji gdje ulogu preuzimaju privatne pravne i fizičke osobe, pokazuju kako privatni poslovni sustav bolje maksimizira i koordinira u korištenju dostupnih informacija, racionalnijem korištenju financijskih sredstava i smanjenju troškova. Privatizacijom se putem investitora koje su najčešće bile velike korporacije, banke, mirovinski fondovi, trebao osigurati potreban kapital kako bi došlo do modernizacije i unaprjeđenje poduzeća, infrastrukture, itd.

U Hrvatskoj je to ostavilo negativne posljedice koje se osjete još i danas, dovelo je do socijalnog raščlanjivanja stanovništva i društvene nestabilnosti. Privatizacija u sektoru nautičkog turizma dovodi do problema vlasništva odnosno vlasničke strukture luka, marina i njihove imovine. Misleći pritom na dobrobit i nastavak razvoja nautičkog turizma bilo je prijeko potrebno riješiti pitanje pomorskog dobra i privatizacije marina, kao luka posebne namjene i razine uslužnosti, poglavito zbog trgovačkog društva ACI koji je u to vrijeme imao 21 marinu od ukupno 56 marina u Hrvatskoj, što je činilo 42% ukupno njihovog broja i sa 6000 tisuća vezova, što je činilo 40% ukupnog broja vezova. Kako je cjelokupno poslovanje marina i drugih luka u nautičkom turizmu vezano za pomorsko dobro, gdje su postojale kontroverze sa pitanjem vlasništva nad pomorskim dobrom, gdje se zakonskim aktima i ugovorima reguliralo poslovanje na koncesijskoj osnovi, a ne vlasničkoj, jer pomorsko dobro kao opće dobro pripada svim stanovnicima Republike Hrvatske.²³

Nautički se turizam u Hrvatskoj razvija i dalje, ali nažalost slabijim tempom od ostalih grana u turizmu unatoč svojem potencijalu.

²² Adriatic Croatia International Club, <https://aci-marinas.com/hr/aci-history/> (10.5.2022.)

²³ Bartoluci, M., Škorić, S., Andrijašević, M., S., i sur., Menadžment sportskog turizma i njegovih srodnih oblika, Narodne novine, Zagreb, 2021, str.183

3.2. Kapaciteti hrvatske nautičke turističke ponude i njihovo poslovanje

Radi boljeg razumijevanja kapaciteta koji postoje u nautičkoj turističkoj ponudi, zbog višestrukih podjela i kategorizacija pojasnit će se pojam *luka* koji je zapravo opći ili temeljni pojam od kojeg proizlaze i definiraju se daljnje vrste. Luka se u širem smislu definira kao neki zaštićeni morski, riječni ili jezerski prostor koji može biti stvoren umjetnim ili prirodnim putem, ali sa istim zadatkom gdje se sve vrste plovila mogu usidriti zbog zaklona od valova, morskih mijena, obaviti robnu razmjenu, izvršiti popravke ukoliko je potrebno ili ukrcaj-iskrcaj putnika, itd.

Ova definicija je štura i ne opisuje precizno pojam luke iz razloga što se sami sadržaji i djelatnosti luka praktički svakim danom obogaćuju. Jedna od mnogih podjela luka koje mogu biti primjerice, prema svom značaju, namjeni, veličini, itd. koja je značajna za ovaj rad je podjela prema aktivnostima koje se vrše u lukama posebne namjene, a to su²⁴:

- vojne luke,
- luke nautičkog turizma,
- industrijske luke,
- brodogradilišne luke,
- sportske, ribarske i druge luke slične namjene.

Luke nautičkog turizma su najvažniji kapaciteti preko kojih se vrši sama nautičko turistička ponuda i služi kao statistički pokazatelj, kako bi se pratio sami razvoj nautičkog poslovanja u Hrvatskoj. Luke nautičkog turizma sagledavaju se kao turistički objekt, kroz aspekte poput prostornog, funkcionalnog, poslovnog i građevinskog koji čine jednu cjelinu, koji u sklopu šire prostorne cjeline ima potrebite uvjete i izdvojeni dio za potrebe nautičkog turizma, odnosno turista – nautičara.²⁵ Za njih vrijede opći i minimalni tehnički uvjeti definirani pravilnikom, koje moraju ispunjavati. Uvjeti koje luke nautičkog turizma moraju zadovoljavati, kako bi sve bilo zadovoljavajuće prema pravilniku su²⁶:

²⁴ Luković, T., Gržetić, Z., Nautičko turističko tržište u teoriji i praksi Hrvatske i europskog dijela Mediterana, Split, 2007., str. 66

²⁵ Ibid., str. 67

²⁶ Ibid., str. 68

- ispravnost i funkcionalnost uređaja i opreme,
- opskrba električnom energijom,
- opskrba pitkom vodom,
- protupožarna zaštita,
- usluge koje se pružaju u luci,
- prostorije za osobnu higijenu turista-nautičara,
- uređaje i opremu za zaštitu okoliša,
- zaposlenike,
- prostorije za osobnu higijenu zaposlenika.

Za neke od luka nautičkog turizma, vodeći računa o kakvoj se vrsti radi, mogu vrijediti i dodatna pravila poput pružanja minimalnih usluga u luci, obvezatnu strukturu uređenja i opreme, itd.

Osnovna podjela luka nautičkog turizma razvrstava se na:

- sidrište,
- privezište,
- suha marina,
- marina.

Sidrište je dio vodenog prostora u prirodnoj uvali koja je opremljena samo sa opremom za privez plovnih objekata, bez klasične komercijalne infrastrukture, odnosno komunalnih usluga. Nije dozvoljeno interveniranje bilo kakvim umjetnim tvorevinama poput valobrana.²⁷

„**Privezište** je dio vodenog prostora i dio obale, uređen za pristajanje plovnih objekata i opremljen priveznim sustavom“.²⁸

Suha marina dio je obalnog ograđenog prostora na kopnu koji ima funkciju pružanja usluga skladištenja plovnih objekata, usluge prijevoza, spuštanja-dizanja plovnog objekta u i iz vode, prema zahtjevu vlasnika plovila.²⁹

Marina je specijalizirana luka koja je dio vodenog prostora i obale, izgrađena kako bi njen akvatorij bio zaštićen od valova, te uređena za čuvanje plovnih objekata, pružanje usluge veza,

²⁷ Luković, T., Gržetić, Z., Nautičko turističko tržište u teoriji i praksi Hrvatske i europskog dijela Mediterana, Split, 2007., str. 69

²⁸ Ibid.

²⁹ Ibid., str. 70

smještaja za turiste, odnosno nautičare bilo u njihovim plovilima ili u smještajnim kapacitetima same marine. Marina još pruža i klasične usluge uobičajene za nautički turizam poput usluga održavanja i servisiranja plovila. Kategorizacija marina podijeljena je na tri kategorije, odnosno marine najvišeg, srednjeg i najnižeg standarda, koje se prema kategorizaciji i razvrstavanju plovnih objekata, luke nautičkog turizma određene pravilnikom označuju sa sidrima.

Tablica 5. Ostvareni prihod luka nautičkog turizma (bez PDV-a)

| | Prihod, tis. kuna | | Indeksi
2021.
2020. |
|---------------------------------|-------------------|---------|---------------------------|
| | 2020. | 2021. | |
| Republika Hrvatska | 811 840 | 945 936 | 116,5 |
| Primorsko-goranska županija | 119 821 | 131 633 | 109,9 |
| Zadarska županija | 171 723 | 184 981 | 107,7 |
| Šibensko-kninska županija | 207 672 | 250 195 | 120,5 |
| Splitsko-dalmatinska županija | 170 860 | 211 106 | 123,6 |
| Istarska županija | 100 800 | 120 711 | 119,8 |
| Dubrovačko-neretvanska županija | 40 964 | 47 310 | 115,5 |

Izvor: Državni zavod za statistiku, <https://podaci.dzs.hr/2021/hr/10192> (8.5.2022.)

Na grafikonu su prikazani podaci o ostvarenim prihodima bez PDV-a za 2021. godinu u odnosu na 2020., obuhvaćeno je 206 luka nautičkog turizma sa 18 942 veza. Nautički turizam koji je najblaže pogođen pandemijom zbog svojih karakteristika, oporavlja se i ostvaruje prihod veći za 16,5% ,sa gotovo 946 milijuna kuna. Najveći dio prihoda ostvaruje se iznajmljivanjem vezova na što otpada nešto više od 70%, odnosno 674 milijuna kuna, a ostatak prihoda proizlazi od servisnih usluga, plovila koja su na stalnom vezu, plovila koja su u tranzitu i ostalih prihoda.

Prihodi luka nautičkog turizma u gledanom razdoblju od 2013. do 2021. konstantno su u blagom porastu između 2-7% što prikazuje i podatak da je sezona 2021. godine uspoređujući je sa predpandemijskom, 2019. ostvaren porast od 3% u prihodima. Iznimka je sezona u 2017. godini gdje je porast prihoda iznosio 11,2% više u odnosu na prethodnu godinu.³⁰ Luke nautičkog turizma ostvaruju jedan pozitivan trend i tako potiču na daljnji razvoj i ulaganja u nautički turizam, sa svrhom veće konkurentnosti u donosu na druge zemlje Mediterana.

Rezultati poslovanja luka nautičkog turizma za 2020. godinu unatoč svim nedaćama koje su utjecale, zapravo je ostvaren solidan rezultat u takvim okolnostima za koje su zasigurno imale utjecaja i mjere za spas sezone sprovedene od strane ACI Cluba, domaće tvrtke koja upravlja sa 22 marine. Prva mjera i pogodnost odnosila se na čarter kompanije koje su značajne u

³⁰ Državni zavod za statistiku, <https://web.dzs.hr/arhiva.htm> (8.5.2022.)

njihovom poslovanju i predstavljaju popriličan dio prihoda najmom vezova. Bili su oslobođeni plaćanja naknada za korištenje uredskih i skladišnih poslovnih prostora i oslobođeni čarter naknada za svoja plovila. Za klijente čarter kompanija ACI ponudila je čak i besplatne vezove te su tako zapravo odradili marketinški potez koji je služio za bolju konkurentnost čarter kompanije sa kojima surađuju i osigurao obostranu korist. Ta se pogodnost odnosila i na vlasnike privatnih brodica i jahti koji se koriste prihvatnim kapacitetima odnosno vezovima ACI-jevih marina. Takvom mjerom htjelo se pridonijeti i na intenzivniju plovidbu, kako bi tranzitne marine mogle ispuniti svoj potencijal i kako bi se ostvarili veći prihodi u nautičkom turizmu. U lipnju nautičari su mogli ostvariti popust od 30% na uslugu dnevnog veza. ACI gledala je i na dugoročne planove i razvoj nautičkog turizma gdje su svojim poslovnim partnerima koji obavljaju sporedne djelatnosti poput ugostitelja, trgovaca, rent-a-car agencija, servisera plovila, pomogli su iznosom od najmanje 15 milijuna kuna kako bi osigurali kvalitetu i kontinuitet poslovanja.³¹

³¹ Nacional.hr, <https://www.nacional.hr/potra> (8.5.2022.)

4. UČINCI PANDEMIJE BOLESTI COVID-19 NA DRUŠTVENO-EKONOMSKE POKAZATELJE NAUTIČKOG TURIZMA

Virus SARS-CoV-2 (koronavirus) zabilježen je po prvi puta u kineskoj provinciji Hubei u gradu Wuhanu krajem prosinca 2019. godine. Početkom 2020.godine prerasta u pandemiju, odnosno virus se proširio svijetom i prouzročio krizu globalnih razmjera.

Mnoge države svijeta na prijetnju nacionalne sigurnosti od širenja zaraze, odgovaraju početnom mjerom koja je bila tzv. „lockdown“, odnosno zatvaranje granica za strane državljane, bilo je dopušteno samo vraćanje državljanu u matičnu državu iz inozemstva. U Hrvatskoj prvi slučaj bio je potvrđen 25.02.2020. povratkom muškarca u Zagreb iz pokrajine Lombardije u Italiji.³²

Pandemija COVID-19

Pandemija (grč.πανδημία (pandemos): sav narod)³³ je izraz koji se koristi za širenje neke od bolesti na veća područja, bilo kroz više država, kontinent ili gledano globalno kroz cijeli svijet.

COVID-19 bolest je koja se širi zrakom, odnosno kapljičnim putem i aerosolima. COVID-19 širi se velikom brzinom po svijetu, shodno tome prerasta u pandemiju, koja uzrokuje potpuni krah u pojedinim zemljama. Pripada respiratornim bolestima, neki od simptoma za detekciju su: nagli gubitak mirisa i okusa, povišenu tjelesnu temperaturu, dispneju, kašalj i nedostatak zraka.

4.1. Utjecaj COVID-19 na turističku sezonu 2020.

Prema uzoru na ostale zemlje svijeta, stožer civilne zaštite u ožujku 2020. godine donosi odluke u kojima se prelazak granica Republike Hrvatske privremeno zabranjuje, ograničavanja društvenih okupljanja, uslužnih djelatnosti i održavanja kulturnih i sportskih događanja i rada u trgovini.³⁴ Rad je bio dozvoljen trgovinama poput prodavaonica prehrambenih i higijenskih potrepština, tržnica, pekarnica, benzinske postaje, ljekarni, itd. većinom prodavaonice od egzistencijalne važnosti, dok je rad bio obustavljen ugostiteljskim objektima svih kategorija, na području uslužnih djelatnosti koji imaju bliski kontakt s klijentima, kulturnim ustanovama,

³² Hrvatski zavod za javno zdravstvo, <https://www.hzjz.hr/priopcenja-mediji/covid-19-priopcenje-prvog-slucaja/>

³³ Hrvatska enciklopedija, <https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=46397>

³⁴ Ministarstvo unutarnjih poslova, Ravnateljstvo civilne zaštite, <https://civilna-zastita.gov.hr/odluke-stozera-civilne-zastite-rh-za-sprecavanje-sirenja-zaraze-koronavirusom/2304>

itd. Unatoč mjerama kriza nije jenjavala, te su uvedene i preporuke rada od kuće za sve poslodavce koji to mogu izvesti i škola za sve učenike održavala se online. Takve odluke donijele su očekivane negativne utjecaje na gospodarstvo, te su brojni ljudi ostali bez posla. Kako hrvatsko gospodarstvo, odnosno BDP uvelike ovisi o turizmu, jedini spas činio se upravo otvaranjem granica i spašavanjem turističke sezone.

Vlada Republike Hrvatske donijela je niz mjera, kojima je pokušala ublažiti gubitke ugroženih sektora od kojih je već spomenut među najznačajnijim gospodarskim granama i turizam. Nautički turizam zbog svojih karakteristika i segmenta „izoliranosti“ bio je pod većim fokusom zajedno sa nekomercijalnim smještajem, kampovima i manjim obiteljskim hotelima. Te vrste smještajnih kapaciteta bile su prioritetne i u koje se ulagao veći napor i promocija zbog lakšeg provođenja mjera i zaštita od koronavirusa.

Hrvatska turistička zajednica provela je kampanju pod nazivom „Full of islands to discover“ kao promocija turističkog proizvoda, sa kojim se pozivao i poticao dolazak nautičara i sa kojom se Hrvatska pozicionirala kao sigurna destinacija.³⁵

Na primjeru Njemačke kao jednog od najvećeg emitivnog tržišta i primarnog nautičkog tržišta od kojeg se veliki broj turista odlučio na provođenje odmora u Hrvatskoj, može se vidjeti očekivani pad brojki dolazaka zbog mjera zaštite od koronavirusa. Prema istraživanju HTZ-a, Nijemci su kao bitne elemente za odabir destinacije istaknuli fleksibilnost, smanjen rizik za klijente, sigurnost na putovanju, provođenje odmora uz minimalan kontakt i visoke higijenske mjere.³⁶

Hrvatska je na početku sezone slovila kao sigurna destinacija, ali nije bilo dovoljno za ostvarivanje značajnijeg broja nautičara, zbog ekonomskog i gospodarskog pada, mjera zaštite poput karantene, zatvaranja granica, itd.

³⁵ Hrvatska turistička zajednica, https://www.htz.hr/sites/default/files/2021-06/Godišnje%20financijsko%20izvješće%20za%202019.%20godinu_0.pdf

³⁶ Ibid.

Tablica 6. Broj plovila u marinama prema zastavi plovila

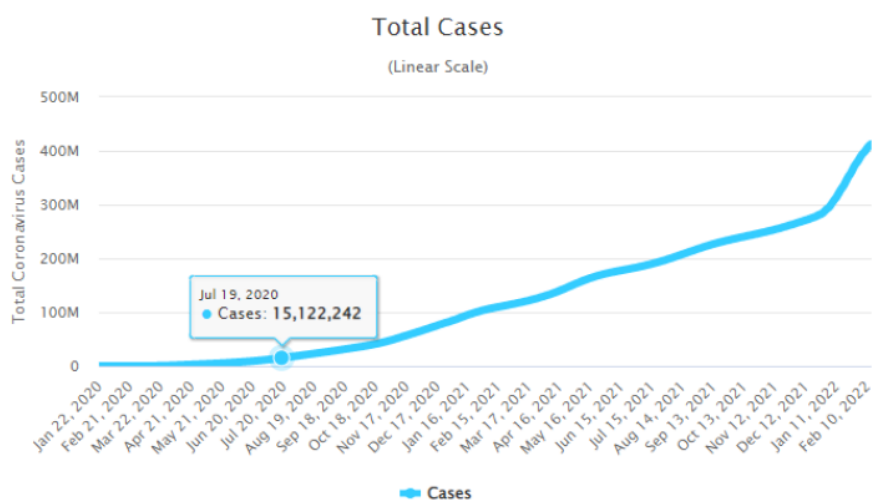
	BROJ PLOVILA		STRUKTURA (u %)	
	2019.	2020.	2019.	2020.
UKUPNO	204.858	14.312	100,0	100,0
Hrvatska	96.737	5.259	47,2	36,7
Italija	28.601	383	14,0	2,7
Njemačka	24.788	1.931	12,1	13,5
Austrija	14.177	1.846	6,9	12,9
Slovenija	8.375	609	4,1	4,3
Ujedinjena Kraljevina	3.081	231	1,5	1,6
SAD	1.184	104	0,6	0,7
Francuska	3.932	149	1,9	1,0
Mađarska	1.479	132	0,7	0,9
Nizozemska	2.697	180	1,3	1,3
Češka	3.096	197	1,5	1,4
Skandinavske zemlje	1.612	84	0,8	0,6
Poljska	2.947	193	1,4	1,3
Slovačka	2.230	208	1,1	1,5
Švicarska	972	65	0,5	0,5
Belgija	1.805	69	0,9	0,5
Rusija	304	2	0,1	0,0
Grčka	87	2	0,0	0,0
Izrael	105	1	0,1	0,0
Ostale zemlje	6.649	2.667	3,2	18,6

Izvor: Hrvatska turistička zajednica, https://www.htz.hr/sites/default/files/2021-06/HTZ%20TUB%20HR%202020_0.pdf (28.2.2022.)

Na tablici je prikazan je broj plovila u marinama, prema zastavi plovila i statistički podaci koji prikazuju drastičan pad broja plovila, turističke sezone 2020. u usporedbi sa rekordnom predpandemijskom 2019. sezonom.

Kao jedan od još mnogih elemenata koji su utjecali na turističku sezonu zasigurno je i drastičan porast oboljelih od Koronavirusa kako u Hrvatskoj, pa tako i u svijetu.

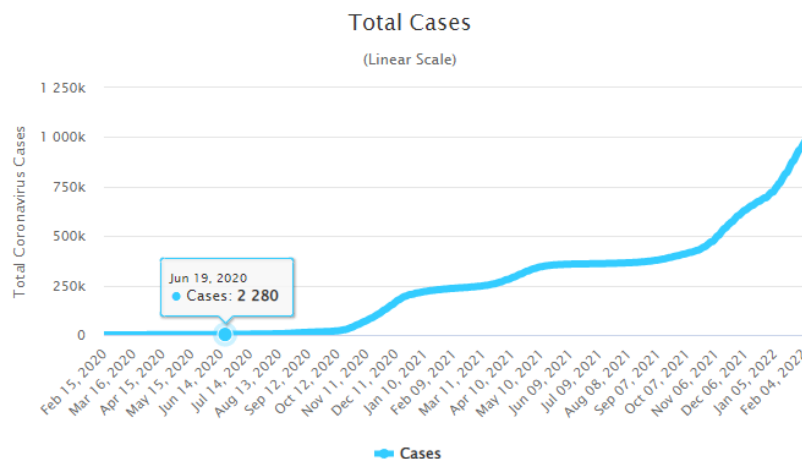
Grafikon 4. Broj slučajeva zaraze koronavirusom u svijetu

Izvor: Worldometer, <https://www.worldometers.info/coronavirus/worldwide-graphs/#total-cases> (1.3.2022.)

Na grafikonu je prikazan broj zaraženih koronavirusom u svijetu, prema mjesecima sa početkom 2020. godine do danas. Može se vidjeti kako je već u srpnju 2020. godine na vrhuncu sezone incidencija zaraze koronavirusom premašila brojku od preko petnaest milijuna slučajeva diljem svijeta što je zasigurno utjecalo na turističku sezonu, pa tako i na nautički turizam.

Grafikon 5. Broj slučaja zaraze koronavirusom u Hrvatskoj

Izvor: Worldometer, <https://www.worldometers.info/coronavirus/country/croatia/> (1.3.2022.)

Na grafikonu je prikazan broj zaraženih koronavirusom u Hrvatskoj, prema mjesecima sa početkom 2020. godine do danas. Naglasak je kao u prethodnom grafikonu (Grafikon 1.) na vrhunac sezone, odnosno mjesec srpanj gdje se vidi da je i u Hrvatskoj počeo porast broja zaraženih sa preko dvije tisuće zaraženih, što je dovelo do pooštavanja mjera, koje je Hrvatsku smjestilo sa sigurne zemlje u rizičnu, te tako skratilo turističku sezonu.

4.1.1. Mjere i potpore za spas turističke sezone 2020.

Kako je hrvatsko gospodarstvo uzdrmano pandemijom COVID-19, Vlada Republike Hrvatske donosila je niz paketa mjera za spas gospodarstva. Dio paketa mjera odnosio se i na sektor turizma. Jedna od najznačajnijih mjera koja je bila sektorski sveobuhvatna bila je potpora sa koja je za cilj imala očuvanje radnih mjesta u djelatnostima koje su bile najviše pogođene pandemijom COVID-19, nositelj projekta je Hrvatski zavod za zapošljavanje, sa vrijednosti projekta visine 836.000.000,00 kn, od kojih je 85% projekta financirano pute EU sredstava.³⁷

³⁷ Hrvatski zavod za zapošljavanje, <https://www.hzz.hr/novosti-priopcenja/esf-financiranje-potpore-za-ocuvanje-radnih-mjesta.php> (1.3.2022.)

Ciljane skupine poslodavaca:³⁸

- djelatnosti koje pripremaju i uslužuju hranu i piće te pružaju usluge smještaja
- skladištenje i transport
- poslodavci iz djelatnosti zdravstvenog turizma
- djelatnosti unutar prerađivačke industrije
- poslodavci koji ne mogu obavljati djelatnost sukladno Odlukama Stožera civilne zaštite (nacionalnog, županijskog, jedinica lokalne samouprave)
- poslodavci koji su u mogućnosti dokazati utjecaj COVID-19 na svoje poslovanje

Visina subvencije iznosila je do 3.250,00 kuna po radniku za ožujak, a za travanj i svibanj do 4.000,00 kuna.

Za djelatnosti koje su posebno ugrožene i dobivali su do 4.000,00 kn, morali su imati pad prihoda od 60%, mikropoduzetnici dobivali su naknadu do 2.000,00 kn sa padom prihoda od 50% i sufinanciranje skraćenog radnog vremena do 2.000,00 kn.

Ministarstvo turizma donijelo je niz odluka, mjera, dopuna zakona i uredba koje su stimulirale i direktno utjecale na turizam. Neke od njih su oslobođenje plaćanja turističke pristojbe za privatne iznajmljivače, pravilnik se odnosio na osobe koje pružaju ugostiteljske usluge u domaćinstvu ili OPG-u. Smisao mjere prema riječima Ministarstva turizma bio je ublažavanje financijskog udara novonastalom situacijom sa koronavirusom, jer turističku pristojbu plaćaju u godišnjem paušalnom iznosu po krevetu, a ne po noćenju. Mjera „Oslobođenje od plaćanja promjenjivog dijela koncesijske naknade za 2019. godinu za korištenje koncesije na turističkom zemljištu u kampovima. Uredba oslobođenja ili odgode plaćanja stalnog dijela koncesijske naknade za 2020. godinu za korištenje koncesije na turističkom zemljištu u kampovima“, koncesijska naknada nije se računala prema propisanom modelu već je iznosila 1,00 kunu, te se izvršenje naplate stalnog dijela koncesijske naknade odgodila za tri mjeseca. Kao još jedna od značajnijih mjera Ministarstva turizma bila je i ona namijenjena turističkim zajednicama kako bi mogle što efikasnije funkcionirati. Propisana je mogućnost zaduživanja turističke zajednica ukoliko je to potrebno, te se članovima tijela kojima je istekao mandat i onima kojima nije, produžuje mandat kako bi mogli obavljati poslove do prestanka proglašenja

³⁸ Hrvatski zavod za zapošljavanje, <https://mjera-zrm.hzz.hr/potpora-ocuvanje-radnih-mjesta-ozujak-svibanj/> (1.3.2022.)

epidemije bolesti COVID-19. Ministarstvo turizma osiguralo je sredstva u iznosu od 26 milijuna kuna, koja će se koristiti za subvencioniranje kamatne stope, te u kolaboraciji sa Hrvatskom bankom za obnovu i razvoj su radili na provedbi osiguravanja likvidnosti poduzetnika u sektoru turizma.³⁹ Takvim mjerama pokušalo se očuvati radna mjesta u turizmu, olakšati novonastalu situaciju poduzetnicima i rasteretiti ih nekih financijskih obveza kako bi ostali likvidni, te se ciljalo i na daljnji razvoj turizma.

Hrvatska turistička zajednica provodila je promotivne kampanje u pokušaju da maksimiziraju turističku sezonu koja je mogla završiti u svakom trenutku s obzirom na širenje virusa svijetom i ovisnosti o mjerama koje su donosile Vlade drugih zemalja sa potencijalnih emitivnih tržišta. Provelo se nekoliko kampanja u razdoblju od travnja do kolovoza namijenjena većinom za sva emitivna tržišta ili ciljane skupine za turistička tržišta koja inače putuju na Hrvatske destinacije putem zračnog prijevoza.

Realizirane su četiri kampanje: *Croatia Long Distance Love, Vacation you deserve is closer than you think, Enjoy the view from Croatia* i informativna kampanja o sigurnosti. Kampanje su bile primarno osmišljene kao virtualan posjet Hrvatskoj zbog novonastale situacije kako bi se motiviralo turiste kada se steknu epidemiološki uvjeti vrate i posjete Hrvatsku bilo ponovno ili po prvi puta. Kampanje su provedene putem društvenih mreža poput Instagrama i Twittera, putem YouTube-a, TV-a, itd., gdje je ostvaren velik broj pregleda i impresija. Informativna kampanja o sigurnosti provedena je u suradnji sa HAC-om gdje su se dijelili letci na osam različitih jezika i postavljali plakati kako bi se informirali turisti o sigurnom i odgovornom boravku sa pridržavanjem propisanih epidemioloških mjera.⁴⁰

Mislilo se i na nautički sektor kako sa epidemiološke tako i sa ekonomske strane, Hrvatski zavod za javno zdravstvo donio je preporuku za boravak/rad na jahtama, brodicama i drugim plovilima tijekom epidemije COVID-19 kako bi sezona što bolje prošla i kako bi se zaštitili zaposlenici i turisti. Preporuka se odnosila na provođenje općih higijenskih mjera, dezinfekcije i prozračivanja putničkog prostora i fizičke distance.⁴¹

U ožujku prije početka sezone već je donesena odredba o odgodi primjene novog pravilnika o brodicama, čamcima i jahtama u pogledu zahtjeva za opremanjem koji se odnose na obveznu

³⁹ Ministarstvo turizma, <https://mint.gov.hr/vijesti/mjere-ministarstva-turizma/21080> (2.3.2022.)

⁴⁰ Ministarstvo turizma, https://mint.gov.hr/UserDocsImages/AAA_2020_MINTIS/dokumenti/200911_sezona_press.pdf (4.3.2022.)

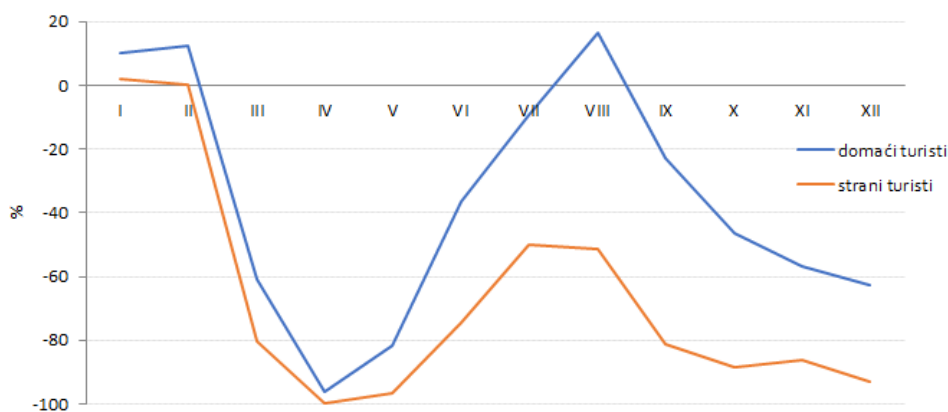
⁴¹ Ministarstvo turizma, https://mint.gov.hr/UserDocsImages/AAA_2020_ABC/c_dokumenti/Preporuka (7.3.2022.)

opremu kako bi se rasteretilo sektor nautike dodatnih ekonomskih troškova odnosno ulaganja. Donesena je i preporuka lučkim upravama za odgodu plaćanja stalnog dijela koncesijskih naknada i pristojbi za korištenje operativne obale u lukama otvorenim za javni promet.⁴² Udruženje marina Hrvatske gospodarske komore apeliralo je na još niz seta mjera za spas nautičkog turizma. Prvi apel bio je da se djelatnost marina uvrsti u sektor turizma kako bi se ekonomski rasteretilo, jer sa trenutne opće stope PDV-a od 25 posto izjednačila bi se sa drugim ugostiteljskim djelatnostima sa stopom PDV-a od 13 posto. Kako navode to bi imalo pozitivan utjecaj na daljnji razvoj i ulaganje u infrastrukturu, a cijene vezova bi se smanjile u odnosu na konkurentne zemlje, što bi doprinijelo zasigurno većim broj stranih nautičara.

4.2. Statistički pokazatelji turističke sezone 2020. i 2021.

Turistička sezona pod utjecajem pandemije imala je očekivani pad turističkih dolazaka, pa tako i prihoda od turizma.

Grafikon 6. Usporedba turističkih dolazaka 2019. i 2020.

Izvor: HTZ (podaci eVisitor+integrirano eCrew), <https://www.htz.hr/sites/default/files/2021-04/Analiza%20turističke%20sezone%202020.pdf>, (7.3.2022.)

Grafikon prikazuje postotne oscilacije turističkih dolazaka po mjesecima.

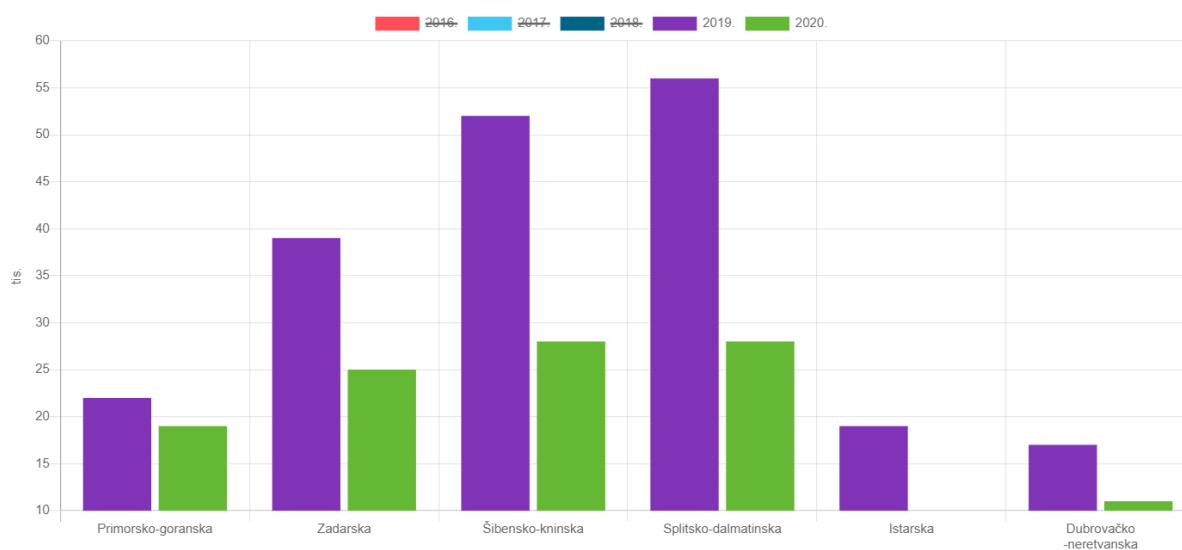
Može se vidjeti očigledan pad dolazaka domaćih i stranih turista. Prema podacima sustava eVisitor bio je nešto blaži pad domaćih turista uz 1.651.188 dolazaka što rezultira indeksom od 68,02, a 6.110.529 dolazaka stranih turista rezultiralo je većim padom, indeksa 33.43. Ostvarena noćenja su također bila u padu, strani turisti ostvarili su oko 45 posto noćenja u odnosu na 2019. godinu, a domaći nešto više od 80 posto noćenja u odnosu na 2019. godinu,

⁴² Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture, <https://mmpi.gov.hr/print.aspx?id=22172&url=print> (7.3.2022.)

sveukupni turistički promet bio je 7.761.717 dolazaka i 54.394.810 noćenja, odnosno oko 37 i 50 posto dolazaka i noćenja u usporedbi sa 2019. godinom.⁴³

Pandemija COVID-19 nije bila ništa blaža prema nautičkom turizmu u odnosu na cjelokupnu turističku ponudu Hrvatske. Tako su luke nautičkog turizma, kružna putovanja i ostali segmenti nautike zabilježili negativne utjecaje pandemije u svom poslovanju.

Grafikon 7. Broj plovila u tranzitu po županijama od 2019. do 2020.

Izvor: Državni zavod za statistiku, <https://www.dzs.hr/Hrv/Covid-19/turizam-nauticki.html> (7.3.2022.)

Prema prikazanom grafikonu može se vidjeti značajan pad plovila u tranzitu prema županijama, najznačajniji pad imale su Šibensko-kninska i Splitsko-dalmatinska i Istarska županija, dok je Primorsko-goranska zabilježila najblaži pad. Ukupan broj plovila u tranzitu bio je 121 536 plovila što iznosi 40,7% u odnosu na 2019.

Pad prihoda luka nautičkog turizma za 2020. godinu iznosio je 11,6% manje nego u 2019. ostvareno je 812 milijuna kuna od kojeg je najveći dio ostvaren iznajmljivanjem vezova u iznosu od 590 milijuna kuna odnosno 73,7% prihoda. U odnosu na 2019. prihod od iznajmljivanja vezova manji je za 8,2%.

⁴³ Hrvatska turistička zajednica, HTZ (podaci eVisitor+integrirano eCrew), <https://www.htz.hr/sites/default/files/2021-04/Analiza%20turističke%20sezone%202020.pdf>, (7.3.2022.)

Slika 3. Stope promjena prihoda luka nautičkog turizma po županijama (2020./2019.)

Izvor: Državni zavod za statistiku, <https://www.dzs.hr/Hrv/Covid-19/turizam-nauticki.html> (7.3.2022.)

Usporedba pada prihoda prema županijama gdje je Primorsko-goranska županija zabilježila najmanji pad prihoda od nešto manje od 3%, a najveći pad imala je Dubrovačko-neretvanska županija sa nešto više od 23%.

Unatoč pandemiji i negativnom utjecaju kapacitet marina je porastao. Broj marina povećao se za 7, a površina akvatorija⁴⁴ povećala se za 5% na 4.593.435 m², najveći porast bio je kapacitet luka nautičkog turizma sa 101 na 185. Takvo ulaganje u infrastrukturu pokazatelj je sve većeg i kontinuiranog razvoja nautičkog turizma u Hrvatskoj.

Tablica 7. Kapacitet marina 2019./2020.

Kapacitet marina		
	2019.	2020.
Broj marina	78	85
Luke nautičkog turizma (sidrišta, privezišta, suhe marine)	101	185
Površina akvatorija (m ²)	4.349.270	4.593.435
Broj vezova	18.179	18.625
Ukupna dužina razvijene obale za privez (m)	67.587	67.177
Ukupna površina prostora na kopnu (m ²)	759.780	791.105

Izvor: Hrvatska turistička zajednica, https://www.htz.hr/sites/default/files/2021-06/HTZ%20TUB%20HR_%202020_0.pdf (14.3.2022.)

Positivan trend razvoja kapaciteta i nautičkog turizma nije pratio svaki segment u nautičkoj sezoni 2020. U lukama nautičkog turizma zabilježen je pad broja plovila u tranzitu za 40,7% u odnosu na 2019. što je posljedica već spomenutih epidemioloških mjera. Plovila koja su koristila vezove, prema njihovoj vrsti bila su jahte na jedra koja su činila 59,8%, motorne jahte

⁴⁴ Akvatorij- površina mora luke nautičkog turizma s pripadajućim gatovima

sa 33,6% te ostala plovila sa 6,6%. Uspoređujući sa sezonom prije pad je velik sa 45,9% za jahte na jedra, 32,3% za motorne jahte i 35,5% za ostala plovila. Ukupan broj plovila na stalnom vezu imao je blagi porast sa 14 312 plovila i indeksom 100,4, odnosno porast koji u postotnom izrazu iznosi 0,4%.⁴⁵

U segmentu kružnih putovanja stranih brodova u Hrvatskoj zabilježen je drastičan pad uplovljavanja kruzera u odnosu na sezonu 2019. Naime veliki broj zemalja u borbi protiv koronavirusa nakon zabilježenih pozitivnih slučajeva putnika sa kruzera, donijele su mjeru o zabrani uplovljavanja kruzera i iskrcavanja putnika što je rezultiralo smanjenjem prometa, pa i otkazivanja kružnih putovanja. Promet kružnih putovanja bio je smanjen u svijetu te isto tako to nije zaobišlo niti Hrvatsku u kojoj je isto tako zabilježen manji broj kružnih putovanja.

Tablica 8. Realizirana kružna putovanja inozemnih brodova

| | I. – IX. 2019. | I. – IX. 2020. | Indeksi
Indices
$\frac{\text{I. – IX. 2020.}}{\text{I. – IX. 2019.}}$ |
|--|----------------|----------------|---|
| Strani brodovi za kružna putovanja
<i>Foreign vessels on cruise</i> | 62 | 10 | 16,1 |
| Putovanja
<i>Cruises</i> | 567 | 26 | 4,6 |
| Dani boravka brodova
<i>Sojourns</i> | 1 137 | 124 | 10,9 |
| Putnici na brodu
<i>Passengers on board</i> | 885 365 | 4 138 | 0,5 |

Izvor: DZS, https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/04-03-05_05_2020.htm (14.3.2022.)

Značajan pad u turističkoj sezoni 2020. u razdoblju od siječnja do rujna u segmentu kružnih putovanja vidljiv je iz tablice, prema kojoj je u devet mjeseci ostvareno samo deset ulazaka stranih brodova koji su ostvarili 26 kružnih putovanja, uspoređujući sa sezonom 2019. kada je u istom razdoblju ostvareno 62 ulazaka stranih brodova sa 567 kružnih putovanja.

Iako je Dubrovačko-neretvanska županija sudjelovala sa 84,6% kružnih putovanja i Dubrovnikom kao najpoželjnije kruzinge destinacije nije se mogla izboriti protiv protivnika poput pandemije i epidemioloških mjera koje su nametnute. Ostalih 15,4% ostvareno je u

⁴⁵ Državni zavod za statistiku, https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/04-03-04_01_2020.htm (14.3.2022.)

Istarskoj županiji. Ostvareno je manje od pet posto kružnih putovanja, te 16% dolazaka stranih brodova za kružna putovanja u odnosu na sezonu 2019.. Takva situacija imala je veliki utjecaj na sam proračun kako grada Dubrovnika, turizma općenito i na nautički turizam u suštini.

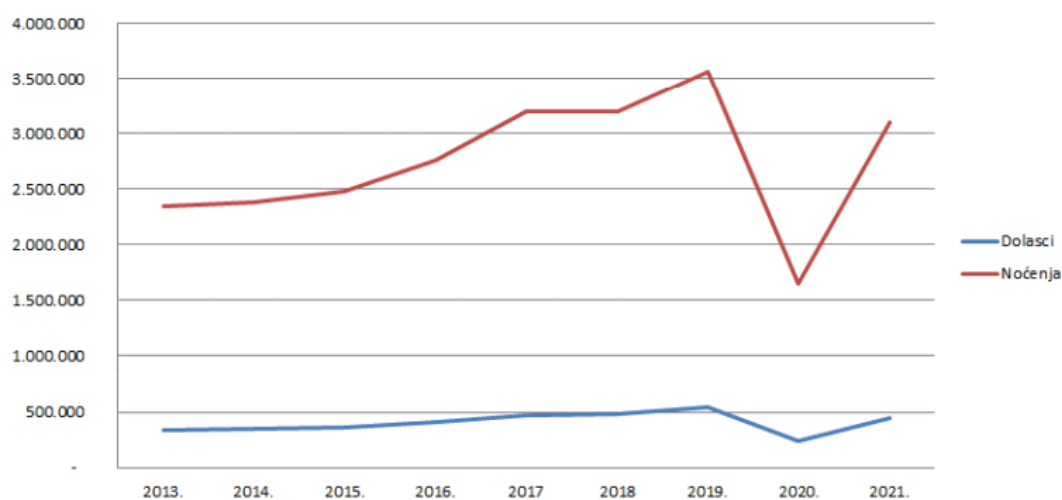
Tablica 9. Dolasci i noćenja u komercijalnom smještaju za 2021. godinu

	Dolasci				Noćenja			
	XI. 2021.	I. – XI. 2021.	indeksi
XI. 2021.
XI. 2020.	indeksi
I. – XI. 2021.
I. – XI. 2020.	XI. 2021.	I. – XI. 2021.	indeksi
XI. 2021.
XI. 2020.	indeksi
I. – XI. 2021.
I. – XI. 2020.
Ukupno	220 572	12 539 799	252.9	180.7	576 070	69 648 028	214.5	171.5
Domaći turisti	112 805	2 017 592	204.9	143.2	238 674	7 126 896	195.0	134.1
Strani turisti	107 767	10 522 207	334.9	190.3	337 396	62 521 132	230.8	177.1

Izvor: DZS, <https://podaci.dzs.hr/2021/hr/10188>, (2.9.2022.)

Tablica prikazuje dolaske i noćenja turista u komercijalnom smještaju gdje pripada i nautički charter, budući da se on jedino može statistički pratiti putem sustava eCrew Ministarstva prometa i infrastrukture. Trenutno je nemoguće pratiti statistiku nautičara koji plove na privatnim plovnim objektima koji pripadaju u nekomercijalne boravke. Prema podacima 2021. godina u odnosu na 2020. je podosta uspješnija s obzirom da je u većem dijelu 2020. i 2021. bilo ograničenja putovanja u svijetu. U komercijalnim smještajnim kapacitetima u 2021. godini ostvareno je nešto više od 12,5 milijuna dolazaka i približno 70 milijuna noćenja, što je u usporedbi sa 2020. godinom povećanje prometa od preko 80% dolazaka i 71% noćenja, ali ako se podaci usporede sa rekordnom 2019. ostvareno je nešto više od 34% manje dolazaka i 23% manje noćenja.⁴⁶

Grafikon 8. Nautički charter u razdoblju od 2013. - 2021.

Izvor: Nautički turizam Hrvatske – nautički charter – izdanje 2022., <https://www.htz.hr/sites/default/files/2022-07/Nautički%20turizam%20Hrvatske%20-%20nautički%20charter%20-izdanje%202022.pdf>, (2.9.2022.)

⁴⁶ Državni zavod za statistiku, <https://podaci.dzs.hr/2021/hr/10188>, (2.9.2022.)

Gledamo li razdoblje za 2020. i 2021. godinu te 2019. kao referentnu točku, možemo zaključiti kako su dolasci u nautičkom charteru 2021. godine u blagom porastu u usporedbi sa 2020. i približno dobri rezultati kao rekordne 2019. Prema noćenjima se može bolje zaključiti taj oporavak prema strmoj krivulji koja to potvrđuje i vraćanje starim velikim brojkama i dobrim rezultatima u hrvatskom turizmu. Promet nautičkog chartera je još uvijek u padu, ali za 2021. godinu ostvaren je 87% prometa u odnosu na 2019. za što se ne može reći za sve ostale vrste smještajnih kapaciteta.⁴⁷

Tablica 10. Kružna putovanja stranih brodova za 2021. godinu

| | I. – XII. 2020. | I. – XII. 2021. | Indeksi
I. – XII. 2021.
I. – XII. 2020. |
|------------------------------------|-----------------|-----------------|---|
| Strani brodovi za kružna putovanja | 10 | 36 | 360,0 |
| Putovanja | 26 | 208 | 800,0 |
| Dani boravka brodova | 124 | 568 | 458,1 |
| Putnici na brodu | 4 138 | 193 911 | 1) ¹⁾ |

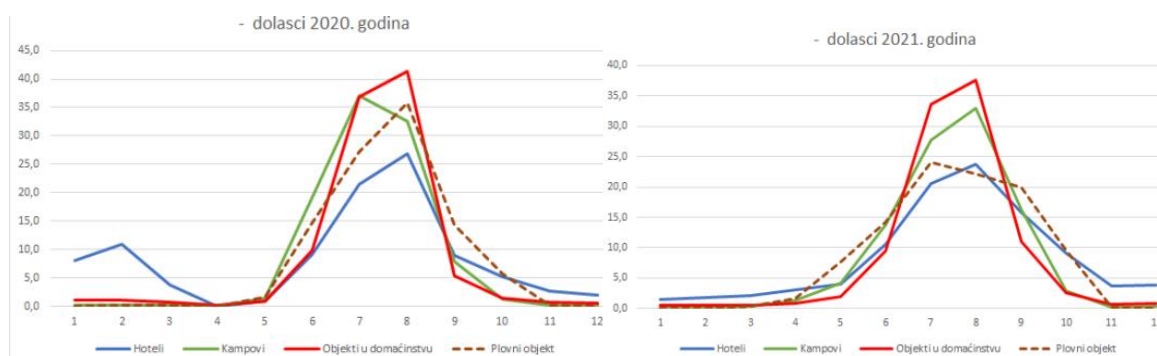
Izvor: Državni zavod za statistiku, <https://podaci.dzs.hr/2021/hr/9982>, (2.9.2022.)

Prema ovoj tablici vidljiv je značajan porast kružnih putovanja, gdje su dolasci stranih brodova za kružna putovanja u odnosu na 2020. veći za 26 dolazaka odnosno porast od 360%. Ostvareno je u 2021. godini 182 putovanja više što je porast od 800%, a ukupan broj dana boravka brodova veći je za 444 dana u odnosu na 2020. te je broj putnika u drastičnom porastu na gledano razdoblje. Iako izgleda kao stabilan porast i oporavak u odnosu na 2019. godinu brojke su pomalo poražavajuće, odnosno broj dolazaka stranih brodova za kružna putovanja manji je za 71,3%, broja dana boravaka brodova za 61,3% i broj putnika za 82,7%.⁴⁸

⁴⁷Nautički turizam Hrvatske – nautički charter – izdanje 2022., <https://www.htz.hr/sites/default/files/2022-07/Nautički%20turizam%20Hrvatske%20-%20nautički%20charter%20-izdanje%202022.pdf>, (2.9.2022.)

⁴⁸ Državni zavod za statistiku, <https://podaci.dzs.hr/2021/hr/9982>, (2.9.2022.)

Grafikon 9. Sezonalna distribucija prometa prometa po mjesecima (%)

Izvor: : Nautički turizam Hrvatske – nautički charter – izdanje 2022., <https://www.htz.hr/sites/default/files/2022-07/Nautički%20turizam%20Hrvatske%20-%20nautički%20charter%20-izdanje%202022.pdf>, (2.9.2022.)

Grafikoni prikazuju usporedbu sezonalne distribucije prometa u turističkoj sezoni 2020. i sezoni 2021. u kategorijama: „Hoteli“, „Kampovi“, „Objekti u domaćinstvu“ i „Plovni objekti“ kroz mjesece u postocima. Tijekom uspoređenih sezona postojala su još uvijek ograničenja i mjere koje su ograničavale inozemno kretanja, a sa time i turističko kretanje odnosno putovanja u određene destinacije. Tijekom sezone 2020. najizraženiji su ljetni mjeseci turističkih dolazaka u svim kategorijama kada je sezona zapravo i najjača, odnosno najviše turističkih dolazaka hrvatski turizam bilježi u tome periodu, dok u sezoni 2021. ipak dolazi do blagog porasta u predsezoni i posezoni prvenstveno u segmentu nautičkog chartera odnosno boravka na plovnim objektima gdje se na grafikonu može vidjeti kako nautička aktivnost počinje u travnju, dok je to u 2020. bilo mjesec dana kasnije i bilježi veći postotak dolazaka u jesenskim mjesecima nego je to bio slučaj u 2020. godini.

4.2.1. Usporedba nautičkog turizma sa ostalim smještajnim kapacitetima za 2020. i 2021.

Unatoč slaboj sezoni za kružna putovanja, nautički turizam kao cjelina zapravo je bio među boljima uspoređujući ga sa ostalim vrstama smještajnih kapaciteta. U „normalnim“ uvjetima u turističkoj sezoni najviše dolazaka i noćenja zastupljeni su u komercijalnim smještajnim objektima.

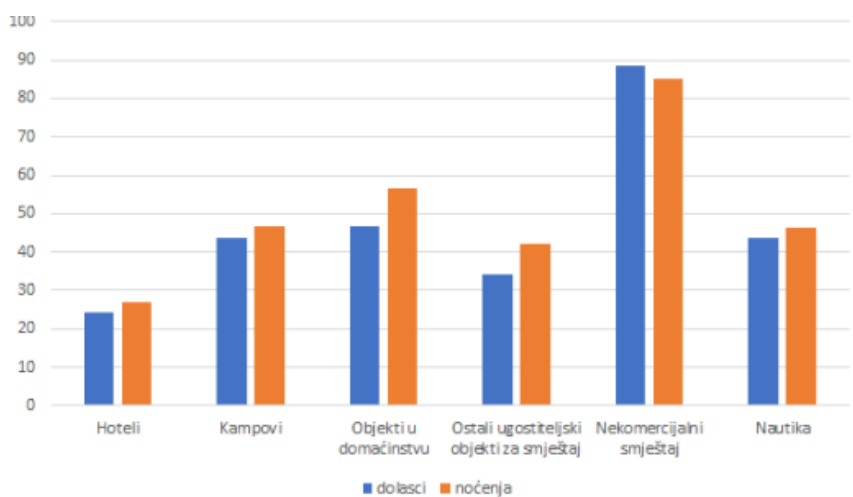
Tablica 11. Broj dolazaka i noćenja prema vrstama smještajnih objekata

Vrsta objekta	2020.		2019.		Indeks 20/19	
	Dolasci	Noćenja	Dolasci	Noćenja	Dolasci	Noćenja
Hoteli	1.926.725	6.995.782	7.909.094	25.795.755	24,36	27,12
Kampovi	1.256.945	8.818.541	2.881.434	18.810.497	43,62	46,88
Objekti na OPG-u	19.942	81.015	32.202	111.201	61,93	72,85
Objekti u domaćinstvu	3.192.731	22.327.818	6.850.100	39.337.577	46,61	56,76
Ostali ugostiteljski objekti za smještaj	671.118	3.312.958	1.957.936	7.830.051	34,28	42,31
Ostalo	1.329	7.325	13.728	76.042	9,68	9,63
Restorani	1.388	3.166	5.915	10.642	23,47	29,75
Ukupno komercijalni smještaj	7.070.178	41.546.605	19.650.409	91.971.765	35,98	45,17
Nekomercijalni smještaj	456.066	11.201.859	515.190	13.143.502	88,52	85,23
Nautika	235.473	1.646.346	538.084	3.557.621	43,76	46,28
Sveukupno	7.761.717	54.394.810	20.703.683	108.672.888	37,49	50,05

Izvor: HTZ, <https://www.htz.hr/sites/default/files/2021-04/Analiza%20turističke%20sezone%202020.pdf>
(16.3.2022.)

Iz tablice se može iščitati kako je u komercijalnim smještajnim jedinicama zabilježen nešto veći pad dolazaka i noćenja, dok su nekomercijalni smještaj i nautika ostvarili nešto bolje rezultate. Hoteli su najviše pogođeni krizom koronavirusa, te su kao inače najjači komercijalni smještaj imali najlošije rezultate sa ostvarenih 27% dolazaka i noćenja u usporedbi sa 2019. Smještajni kapaciteti koji su zbog svojih karakteristika i mogućnosti veće izoliranosti su ostvarili bolje rezultate.

Grafikon 10. Promet prema ključnim vrstama smještajnih objekata (2020./2019.)

Izvor: HTZ, <https://www.htz.hr/sites/default/files/2021-04/Analiza%20turističke%20sezone%202020.pdf>
(16.3.2022.)

Tako je nekomercijalni smještaj iskoristio priliku u doba pandemije i ostvario visokih 85% prošlogodišnjeg prometa, a nautika je pratila sličan trend sa 46% ostvarenih dolazaka i noćenja.

Tomu svemu može se još pridodati kako veliki broj hotela i ostalih sudionika u komercijalnom smještaju je ostao zatvoren, zbog pretpostavke od smanjenog broja turističkih dolazaka, te pretpostavke za onaj dio koji bi došao da su vjerojatno slabije kupovne moći i zatvaranja zračnog prometa o kojemu su neki hoteli i ovisili zbog karakteristika destinacije na kojoj se nalaze.

Grafikon najbolje prikazuje tu potrebu i preference turista u 2020. godini koji su se promijenili zbog novonastale situacije sa COVID-19.

Iz tablice može se iščitati kako se prema deset najzastupljenijih tržišta u glavnim smještajnim kapacitetima prema kriteriju ostvarenih noćenja odvija rast ↑, stagnacija O ili pad ↓ u odnosu na 2019. godinu.

Tablica 12. Top deset tržišta prema glavnim smještajnim jedinicama

| RB | Hoteli | Kampovi | Objekti u
domaćinstvu | Nautika | Nekomercijalni
smještaj |
|-----|-------------|--------------|--------------------------|-------------|----------------------------|
| 1. | Hrvatska ↑ | Njemačka O | Njemačka O | Njemačka O | Hrvatska O |
| 2. | Njemačka ↓ | Slovenija O | Poljska O | Češka ↑ | Slovenija O |
| 3. | Austrija ↓ | Austrija O | Hrvatska O | Austrija ↓ | Njemačka ↑ |
| 4. | Slovenija ↑ | Poljska ↑ | Češka O | Hrvatska ↑ | BiH ↓ |
| 5. | Češka ↑ | Češka ↑ | Slovenija O | Poljska ↑ | Austrija ↑ |
| 6. | Poljska ↑ | Hrvatska ↑ | Austrija ↑ | Slovenija ↑ | Srbija ↓ |
| 7. | Mađarska ↑ | Nizozemska ↓ | Mađarska ↑ | Italija ↑ | Italija O |
| 8. | Italija ↓ | Italija ↓ | Slovačka O | UK ↓ | Češka ↑ |
| 9. | UK ↓ | Mađarska ↑ | Italija ↓ | Slovačka ↑ | Mađarska ↓ |
| 10. | Ukrajina ↑ | Švicarska ↑ | BiH ↑ | Francuska ↑ | Slovačka O |

Izvor: : HTZ, <https://www.htz.hr/sites/default/files/2021-04/Analiza%20turističke%20sezone%202020.pdf>
(16.3.2022.)

Tako je nautika ostvarila rast na 7/10 tržišta unatoč negativnim eksternim utjecajima, što je sigurno značajno i potencijalno velika prilika za daljnji razvoj i kako bi se ukazalo da nautički turizam može i treba biti jedan od jačih elemenata turističke ponude Republike Hrvatske.

Tablica 13. Dolasci i noćenja prema objektima u kojima turisti borave (siječanj – srpanj 2022./2021.)

Vrsta objekta	I-VII 2022.			I-VII 2021.			indeks 2022./2021.	
	Dolasci	Noćenja	% Noćenja	Dolasci	Noćenja	% Noćenja	Dolasci	Noćenja
Hoteli	3.507.551	12.170.600	22,32%	1.785.265	6.523.568	17,53%	196,47	186,56
Kampovi	1.796.434	10.954.672	20,09%	1.190.177	7.464.074	20,06%	150,94	146,77
Objekti na OPG-u (seljačkom domaćinstvu)	23.565	87.546	0,16%	17.169	62.864	0,17%	137,25	139,26
Objekti u domaćinstvu	3.511.143	20.299.500	37,22%	2.374.463	14.361.109	38,59%	147,87	141,35
Ostali ugostiteljski objekti za smještaj	958.834	3.864.243	7,09%	544.968	2.481.938	6,67%	175,94	155,69
Ostalo	1.649	8.049	0,01%	1.266	6.630	0,02%	130,25	121,40
Restorani	1.093	2.002	0,00%	558	1.167	0,00%	195,88	171,55
Komercijalni plovni objekti	-	-	0,00%	-	-	0,00%	-	-
Ukupno komercijalni smještaj	9.800.269	47.386.612	86,89%	5.913.866	30.901.350	83,03%	165,72	153,35
Nekomercijalni smještaj	316.711	5.314.122	9,74%	301.706	4.982.995	13,39%	104,97	106,65
Nautika	291.710	1.835.595	3,37%	214.998	1.331.551	3,58%	135,68	137,85
Ukupno	10.408.690	54.536.329	100,00%	6.430.570	37.215.896	100,00%	161,86	146,54

Izvor: : Nautički turizam Hrvatske – nautički charter – izdanje 2022., <https://www.htz.hr/sites/default/files/2022-07/Nautički%20turizam%20Hrvatske%20-%20nautički%20charter%20-izdanje%202022.pdf>, (2.9.2022.)

Prema tablici može se iščitati kako su rezultati za 2021. godinu još uvijek bili pod utjecajem pandemije COVID-19 i restrikcija koje su dolazile uz to, te u usporedbi sa turističkom sezonom 2022. rezultati su značajno manji, ali ipak bolji u odnosu na 2020. godinu koji su vidljivi iz (Tablica 11.). Najveća razlika u broju dolazaka i noćenja bilježe hoteli od skoro dva puta više dolazaka i noćenja, odnosno sa približno 1,8 milijuna dolazaka i 6,5 milijuna noćenja u 2021. godini na 3,5 milijuna dolazaka i 12 milijuna noćenja. U 2022. godini distribucija prometa prema vrstama smještajnih objekata vratila se prema profilu našega tržišta gdje turisti u pravilu najčešće biraju hotelski smještaj i objekte u domaćinstvu koji su u sezoni 2020. i 2021. zabilježili najveći pad poslovanja. Unatoč boljem poslovanju hotelskog smještaja, nautika bilježi približno 36% više dolazaka i noćenja u 2022. godini, kada je u 2019. ostvareno samo 43% dolazaka i 46% noćenja s naglaskom kako je tada promatrano cjelogodišnje razdoblje, a u ovom slučaju samo razdoblje od I-VII mjeseca.

5. ZAKLJUČAK

Nautički turizam razvija se umjerenim tempom i njegov se potencijal i multiplikativna karakteristika koja pozitivno utječe na druge grane gospodarstva sa više stajališta sve više prepoznaje i prema tome se pridodaje sve veća pozornost. Najveća prednost nautičkog turizma leži zapravo u prirodnim obilježjima koje krasi Hrvatsku i svrstavaju je na kartu atraktivnih destinacija, jer današnji tempo i užurbani stil života u stresnom okruženju sve više utječe na ljude koji nalaze sve više prilika za putovanje i odmor, a nautički turizam može pružati ono potrebno, jer je vrsta turizma koja može imati sezonalnu distribuciju kroz cijelu godinu. Kristalno čisto more, izrazita bioraznolikost flore i faune sa pogodnim klimatskim uvjetima i razvedenom obalom sa preko tisuću otoka, otočića i hridi pravi je mamac za svakog nautičara.

Kao vrsta turizma koja pripada specifičnim oblicima turizma koja su sve više aktualnija i interesantnija modernim turistima za koje ponuda „sunce i more“ nije više dostatna. Činjenica je koliko je zapravo nautički turizam važan za gospodarstvo budući da hrvatska ekonomija uvelike ovisi o turizmu, a još uvijek ne ispunjava svoj puni potencijal. Najbolji dokaz toga je fleksibilnost na vanjske negativne utjecaje uzrokovane pandemijom COVID-19 prikazan statističkim podacima gdje je vidljivo koliko se brzo može oporaviti, ne samo da se u nekim segmentima nautičke ponude ostvario pozitivan trend rasta i vraćanju starim brojkama, već je i u 2021. ostvario i bolje rezultate nego rekordne 2019. što je pokazalo koliko zapravo pridonosi ekonomiji. Unatoč slaboj zainteresiranosti Vlade Republike Hrvatske koja nije našla direktna rješenja i pomoć za sektor nautike prema zahtjevima i molbama svih sudionika, već su utjecale samo neke odluke koje su bile primjenjive i na nautiku.

Zaključci ovoga rada uz provedenu SWOT analizu ukazuju kako bez prave strategije budućeg razvoja sa naglaskom na održivi razvoj nautički turizam ne može ispuniti svoj potencijal i ekonomsku valorizaciju takvog turističkog resursa. Prirodni kapital ne može i ne smije biti glavna karakteristika nautičkog turizma budući da nautički turisti su u prosjeku srednje životne dobi i veće platežne moći sa mjesečnim primanjima većim od 3.500 eura. Njihovi motivi i interesi nisu samo prirodne ljepote već i popratni sadržaji i bolja infrastruktura, odnosno kvalitetnija ponuda luka nautičkog turizma. Najveća slabost usporedbom nama konkurentnih zemalja je upravo ta kvaliteta marina, deficit vezova za iznajmljivanje i prihvat plovniha objekata. Hrvatska ima najveću charter flotu sa preko 4.500 plovila koja može biti najkonkurentniji i neprepoznatljiviji turistički proizvod na Mediteranu.

Održivi razvoj bitan je element u realizaciji dobre strategije razvoja nautičkog turizma. Primjer bez planskog razvoja i rasta broja smještajnih kapaciteta bez nekog povećanja kvalitete usluga u turizmu je platforma za rezervaciju smještaja „Airbnb“ kod koje bilo tko može iznajmiti svoje privatne sobe kuće itd. U kratkom periodu dobio se veliki broj smještajnih kapaciteta koje rezultiraju još masovnijim turističkim kretanjem koji može narušavati kapacitet nosivosti neke destinacije. Grad Dubrovnik primjer je kako u nautičkom turizmu odnosno kao krizing destinacija se može pravilnom odlukom i planiranim budućim razvojem regulirati dobra ekonomska iskoristivost destinacije sa smanjenim negativnim utjecajima na lokalno stanovništvo, kvalitetu života, devastaciju prostora, posebice lokacija od izrazite kulturne važnosti.

Pandemija COVID-19 pokazalo je koliko je hrvatska ekonomija krhka i koliko smo ovisni o turizmu. Potreba za kvalitetnijom ponudom i daljnjim ulaganjem u razvoj je od izrazite važnosti.

POPIS LITERATURE

Literatura:

Akcijski plan razvoja nautičkog turizma, Institut za turizam, Zagreb, 2015.

Analiza sezonalnosti turističkog prometa na području Republike Hrvatske - izdanje 2020., Hrvatska turistička zajednica, travanj, 2020.

Bartoluci, M., Škorić, S., Andrijašević, M., S., i sur., Menadžment sportskog turizma i njegovih srodnih oblika, Narodne novine, Zagreb, 2021.

Bilen, M.: Turizam i prostor, Veleučilište u Karlovcu, Karlovac, 2006.

Ivanić, K., Perić Hadžić, A. & Mohović, Đ. (2018). Nautical Tourism: Generator of Croatian Economy Development. Pomorstvo, 32 (1), str. 59-66., Rijeka, 2018.

Kesar, O., Specifični oblici turizma kao nositelj održivog razvoja destinacije, u Bartoluci, M., Čavlek, N., i sur., Turizam i sport- razvojni aspekti, Školska knjiga, Zagreb, 2007.

Luković, T., Gržetić, Z., Nautičko turističko tržište u teoriji i praksi Hrvatske i europskog dijela Mediterana, Split, 2007.

Stavovi i potrošnja nautičara u Hrvatskoj Tomas nautika jahting 2017, Institut za turizam, Zagreb, 2018.

Stavovi i potrošnja turista u Hrvatskoj, Tomas ljetno 2017, Institut za turizam, Zagreb, ožujak, 2018.

Internetske stranice:

Adriatic Croatia International Club, <https://aci-marinas.com/hr/aci-history/> (10.5.2022.)

edutorij.e-skole.hr, <https://edutorij.e-skole.hr/share/proxy/alfresco-noauth/edutorij/api/proxy-guest/8de5eeca-7cac-47f9-9138-2dd8512db3f0/obala-tisuca-otoka.html>, (28.01.2022.)

Državni zavod za statistiku, <https://podaci.dzs.hr/2021/hr/10192>, (1.7.2022.)

DZS, <https://web.dzs.hr/arhiva.htm> (8.5.2022.)

DZS, <https://www.dzs.hr/Hrv/Covid-19/turizam-nauticki.html> (7.3.2022.)

DZS, https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/04-03-05_05_2020.htm (14.3.2022.)

DZS, <https://podaci.dzs.hr/2021/hr/10188>, (2.9.2022.)

DZS, <https://podaci.dzs.hr/2021/hr/9982>, (2.9.2022.)

Grad Dubrovnik, <https://www.dubrovnik.hr/vijesti/zamjenica-tesic-predstavila-projekt-postujmo-grad-na-konferenciji-instituta-za-turizam-13333>, (1.7.2022.)

Hrvatska enciklopedija, <https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=46397>

Hrvatska tehnička enciklopedija, <https://tehnika.lzmk.hr/nauticki-turizam/> (10.5.2022.)

Hrvatska turistička zajednica, <https://www.htz.hr/sites/default/files/2021-02/Nauticki%20turizam%20Hrvatske%20-%20nauticki%20charter%20-izdanje%202020.pdf>, (27.6.2022.)

HTZ, <https://www.htz.hr/sites/default/files/2019-07/Tomas-Ljeto-2017-Stavovi-i-potrosnja-turista-u-Hrvatskoj.pdf>, (30.6.2022.),

HTZ, <https://www.htz.hr/sites/default/files/2021-02/Analiza%20sezonalnosti%20turistickog%20prometa%20Hrvatske%20-%20izdanje%202020.pdf> (27.6.2022.) ,

HTZ, <https://www.htz.hr/sites/default/files/2019-07/Tomas-Ljeto-2017-Stavovi>, (30.6.2022.)

HTZ, https://www.htz.hr/sites/default/files/2021-06/Godisnje%20financijsko%20izvješće%20za%202019.%20godinu_0.pdf

HTZ, https://www.htz.hr/sites/default/files/2021-06/HTZ%20TUB%20HR_%202020_0.pdf, (28.2.2022.)

HTZ, <https://www.htz.hr/sites/default/files/2021-04/Analiza%20turisticke%20sezone%202020.pdf>, (16.3.2022.)

Hrvatski zavod za javno zdravstvo, <https://www.hzjz.hr/priopcenja-mediji/covid-19-priopcenje-prvog-slucaja/>

Hrvatski zavod za zapošljavanje, <https://www.hzz.hr/novosti-priopcenja/esf-financiranje-potpورا-za-ocuvanje-radnih-mjesta.php> (1.3.2022.)

Hrvatski zavod za zapošljavanje, <https://mjera-zrm.hzz.hr/potpورا-ocuvanje-radnih-mjesta-ozujak-svibanj/> (1.3.2022.)

Internet, <https://apartmani-amela.com/places/brijuni/> , (27.01.2022.)

Institut za turizam, <http://iztzh.hr/UserFiles/File/Narudzbe/2017-Tomas-nautika-JAHTING.pdf>, (30.6.2022.)

Institut za turizam, Tomas Nautika Jahting 2017, <http://www.iztzh.hr/UserFiles/file/novosti/2018/Tomas-Nautika-Jahting-2017-29-06-2018-prezentacija.pdf>, (28.6.2022.)

Ivanić, K., Perić Hadžić, A. & Mohović, Đ. (2018). Nautical Tourism: Generator of Croatian Economy Development. *Pomorstvo*, 32 (1), str. 59-66., <https://doi.org/10.31217/p.32.1.7>, (19.6.2022.)

Lučka uprava Dubrovnik, <https://www.portdubrovnik.hr/statistika/>, (1.7.2022.)

Ministarstvo unutarnjih poslova, Ravnateljstvo civilne zaštite, <https://civilnazastita.gov.hr/odluke-stozera-civilne-zastite-rh-za-sprecavanje-sirenja-zaraze-koronavirusom/2304>

Ministarstvo turizma, <https://mint.gov.hr/vijesti/mjere-ministarstva-turizma/21080> (2.3.2022.)

Ministarstvo turizma, https://mint.gov.hr/UserDocsImages/AAA_2020_MINTIS/dokumenti/200911_sezona_press.pdf (4.3.2022.)

Ministarstvo turizma, https://mint.gov.hr/UserDocsImages/AAA_2020_ABC/c_dokumenti/Preporuka (7.3.2022.)

Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture, <https://mmpi.gov.hr/print.aspx?id=22172&url=print> (7.3.2022.)

Nacional.hr, <https://www.nacional.hr/potra> (8.5.2022.)

Narodne novine, Pravilnik o kategorizaciji luke nautičkog turizma i razvrstavanju drugih objekata za pružanje usluga veza i smještaja plovih objekata, br. 130/2017 i 25/2019, čl. 86

Nautički turizam Hrvatske – nautički charter – izdanje 2022., <https://www.htz.hr/sites/default/files/2022-07/Nautički%20turizam%20Hrvatske%20-%20nautički%20charter%20-izdanje%202022.pdf>, (2.9.2022.)

Wikiwand, https://www.wikiwand.com/sh/Popis_naseljenih_otoka_u_Hrvatskoj (27.01.2022.)

Worldometer, <https://www.worldometers.info/coronavirus/worldwide-graphs/#total-cases>
(1.3.2022.)

Worldometer, <https://www.worldometers.info/coronavirus/country/croatia/> (1.3.2022.)

Zakoni i pravilnici:

Zakon o pružanju usluga u turizmu, NN 130/17, 25/19, 98/19, 42/20.

POPIS SLIKA

Slika 1. Razvedenost obale na primjeru Brijuna	5
Slika 2. Klifovi u Konavlima i na Dugom otoku.....	5
Slika 3. Stope promjena prihoda luka nautičkog turizma po županijama (2020./2019.)	29

POPIS TABLICA

Tablica 1. Podjela specifičnih oblika turizma	2
Tablica 2. Usporedba učestalosti dolaska stacionarnih gosta i nautičara	9
Tablica 3. Prosječni dnevni izdaci nautičara i stacionarnih turista	10
Tablica 4. Usporedba i ocjena elemenata ponude sa konkurentskim zemljama u postotcima	11
Tablica 5. Ostvareni prihod luka nautičkog turizma (bez PDV-a)	19
Tablica 6. Broj plovila u marinama prema zastavi plovila	23
Tablica 7. Kapacitet marina 2019./2020.	29
Tablica 8. Realizirana kružna putovanja inozemnih brodova	30
Tablica 9. Dolasci i noćenja u komercijalnom smještaju za 2021. godinu	31
Tablica 10. Kružna putovanja stranih brodova za 2021. godinu	32
Tablica 11. Broj dolazaka i noćenja prema vrstama smještajnih objekata	34
Tablica 12. Top deset tržišta prema glavnim smještajnim jedinicama	35
Tablica 13. Dolasci i noćenja prema objektima u kojima turisti borave (siječanj – srpanj
2022./2021.)	36

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Utjecaj nautičkog turizma na druge ekonomske grane	7
Grafikon 2. Prikaz sezonalnosti nautičkog i ukupnog prometa prema noćenjima	8
Grafikon 3. Porast broja luka u nautičkom turizmu Hrvatske	12
Grafikon 4. Broj slučajeva zaraze koronavirusom u svijetu	23
Grafikon 5. Broj slučajeva zaraze koronavirusom u Hrvatskoj	24
Grafikon 6. Usporedba turističkih dolazaka 2019. i 2020.....	27
Grafikon 7. Broj plovila u tranzitu po županijama od 2019. do 2020.....	28
Grafikon 8. Nautički charter u razdoblju od 2013. - 2021.	31
Grafikon 9. Sezonalna distribucija prometa prometa po mjesecima (%).....	33
Grafikon 10. Promet prema ključnim vrstama smještajnih objekata (2020./2019.).....	34